

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 7

STEV. 1-3

AVGUST-SEPTEMBER-OKTOBER 1935

LETO XIV

Katoliška prosveta obnovljena

Ljubljana, 19. julija 1935.

Razlogi

Ad. Pov. II.-2. No. 50-30
Kraljevina Jugoslavija
ministrstvo za notranje zadeve,
upravni oddelek III.
III. št. 28.164 — 15. julija 1935.
Belgrad

Banska uprava v Ljubljani je z odločbami pov. II. No. 927-1 od 17. februarja 1933 razpustila Prosvetno zvezo v Ljubljani z vsemi včlanjenimi društvi in Prosvetno zvezo v Mariboru z vsemi včlanjenimi društvi. Te odločbe so postale pravomočne, deloma, ker je ministrstvo notranjih del pritožbe odbilo, deloma, ker se stranke niso pritožile.

Vsled predstave predsednikov bivše Prosvetne zveze v Ljubljani in Mariboru od 5. julija 1935. in po ponovni proučitvi predmeta na osnovi § 133. zakona o občem upravnem postopanju

odločam

da se odločbe kraljevske banske uprave v Ljubljani Pov. II. No. 927-1 od 17. februarja 1933, s katerimi sta bili razpuščeni Prosvetna zveza v Ljubljani z vsemi včlanjenimi društvi in Prosvetna zveza v Mariboru z vsemi včlanjenimi društvi, razveljavijo, v kolikor so te odločbe z odločbami ministrstva za notranje zadeve odobrene.

Ministrstvo je pri ponovni proučitvi pritožb in vprašanja samega došlo do prepričanja, da kraljevska banska uprava v Ljubljani pred razpustom omenjenih prosvetnih zvez ni upoštevala bistvenih predpisov upravnega postopanja, ker v smislu §§ 70, 76 in 79 zakona o občem upravnem postopanju ni zaslišala njihovih statutarnih predstavnikov, niti ni zadostno proučila činjenic, ki so bile odločilne za pravilno presojo vprašanja, vsled česar tudi ni moglo biti zadostno ugotovljeno činjenično stanje, ki je bilo merodajno za presojo vprašanja.

O tem naj se obveste Prosvetna zveza v Ljubljani, Prosvetna zveza v Mariboru in v teh zvezah včlanjena društva, katerih razpust je bilo odobrilo ministrstvo za notranje zadeve.

Minister za notranje zadeve:

dr. Korošec, s. r.

V imenu 460 prosvetnih društev, ki so s tem aktom zopet vpostavljena, izrekamo g. notranjemu ministru dr. A. Korošču iskreno zahvalo.

Dr. Jak. Mohorič, l. r. Vinko Zor, l. r.
predsednik tajnik

Nova doba — nove naloge

Novo življenje je vzcvetelo po naših župnijah ko so bila zopet vpostavljena prosvetna društva. Prosvetna zveza se zaveda, da je treba temu novemu življenju dati nove rasti, novega solnca, ki naj sveti v bodoče na prosvetnem polju. V prvih dneh vpostavitve sta se zglasila predsednik in tajnik PZ pri Prevzvišenem Ordinariju in ga zaprosila za ponovno pokroviteljstvo nad delovanjem PZ. Pri tem razgovoru so se določile tudi nove smernice onega dela, katerega naj v bodoče vrši prosvetna centrala in njene podružnice po deželi.

Evharističen kongres je zajel vso Slovenijo in jo presadil za nekaj časa na božji vrt, kjer je rosila milostna polna rosa na naše župnije, na naše hiše in družine. Da bi ti sadovi ostali čim trajnejši, zato naj se tudi prosvetno delo v tem smislu spopolni. Pogoji, da je kdo sprejet v prosvetno društvo mora biti ta, da je dotičnik praktičen katoličan, to se pravi, da živi po veri, izpolnjuje nedeljsko dolžnost in velikonočno dolžnost. Da pa bo tudi življenje članstva čim popolnejše, zato naj se upoštevajo tudi resolucije permanentnega odbora za evharistični kongres. V tem smislu se bo bodoče leto vršila individualna vzgoja po fantovskih in dekliških krožkih.

Katoliška akcija kot naša najvišja organizacija, ki stoji na strogo hierarhičnem stališču in katere poglavitni namen je vzgoja apostolov za delo pri raznih apostolatih, je tudi naša vrhovna organizacija. Prosvetna zveza kot članica te organizacije bo vršila le del njene apostolske naloge t. j. vršila bo kulturni apostolat.

Tudi vse kulturno udejstvovanje naj služi poglobitvi notranjega človeka. V ta namen bo pospeševala verska predavanja, opremljena s slikami in s filmi. Na novo se bodo pripravila predavanja o pokristjanjenju Slovencev in Jugoslovancev, predavanja iz cerkvene zgodovine in cerkvenega leta. Društva naj zato povsod poudarjajo življenje s cerkvijo in sicer z domačo župnijo v soglasju s

cerkvenim letom. Ne samo predavanja, tudi igra, drama, naj služi poglobitvi človeka. Sprejel se je princip, da naj vsako društvo na leto uprizori vsaj 2 verski igri. Položili so se že tudi prvi temelji za kino in radiofonijo, tudi to naj služi in povečuje delo božje. Veliko pozornost pa naj obračajo društva dobrim knjigam, ki so izšle v naših katoliških založbah. Knjižnice so zadnje čase precej zaostale, zato jih bo treba spopolniti, zato naj društva že za zimsko dobo žrtvujejo večje zneske za spopolnitev knjižnice. Predvsem z deli katoliških pisateljev.

Na raznih anketah, ki jih je pred dnevi priredila PZ se je poživilo tudi vodstvo fantovskih odsekov v Ljubljani in Mariboru. V teh odsekih se bodo v zimskem času zbirali k rednim tedenskim sestankom člani, kjer bodo obravnavali od vodstva FO predpisano tvarino in iz katere bodo spomladi polagali prosvetne tekme. Poleg tega se bo v teh odsekih gojil sport, zlasti trening za smuk in se izvedle smučarske tekme pozimi. Tudi lahka atletika se po zakonih lahko vrši, prepovedana pa je še telovadba. Kar gojijo druga sportna društva, to smejo gojiti fantovski odseki v okvirju pravil.

Tudi vodstvo dekliških krožkov se je nanovo poživelo in določilo tvarino, katero bodo dekleta obravnavala na dekliških sestankih, ki naj bodo tudi tedensko. Iz te tvarine se bodo vršile prosvetne tekme. V krožkih se bo gojil tudi sport, kateri je primeren za dekliško naravo. Predvsem pridejo v poštev simbolične vaje, ritmične vaje in rajanje, spremljano z veselo pesmijo. Za oktober že dobijo društva tvarino za dekliške večere.

Novo življenje je vzcvetelo tudi pri Ljudskem odru. V odbor so stopili možje in sodelavci, ki že s svojim imenom podajajo poroštvo, da hočejo tudi na tem polju ustvariti novo dobo. Svoje smernice in navodila priobčuje Ljudski oder v lastnem glasilu „Ljudski oder“ glasilo odrov Prosvetne zveze.

Nujno so potrebni tečaji, kjer se bodo izvežbali voditelji fantovskih in dekliških krožkov, režiserji in voditelji društev. Za voditelje društva bo tečaj 17. oktobra ob priliki občnega zbora Prosvetne zveze. Tečaj bo podal glavne smernice bodočega delovanja v društvih. Na vprašalne polekatere je PZ razposlala raznim kulturnim delavcem je centrala prejela več odgovorov, ki podajajo razne nasvete in želje. Nekateri predlogi bodo prišli pred občni zbor, da postanejo obvezni za celokupno organizacijo, kot n. pr. duhovnik virilist v odboru. Za dekliške krožke bo tečaj 2. in 3. novembra, kjer bodo dekleta prejela

navodila glede prosvetne tvarine in glede sportnega udejstvovanja za bodočo sezono. Za režiserje bo tečaj 6. in 7. januarja, ki se bo vršil že v smislu navodil novega Ljudskega odra. Tudi vodstvo fantovskih odsekov pripravlja tak tečaj.

Društva naj na sejah in na obč. zborih pripravijo program za celo zimsko sezono. Navodila za igre, predavanja in sestanke sledijo v tem zvezku. Ledina je torej pripravljena, treba je prijeti krepko za delo, za načelno vzgojo slovenskega naroda. Prepričani bodimo, da blagoslov božji ne bo izostal. V. Z.

Zveza fantovskih odsekov

Z vzpostavitvijo Prosvetne zveze je nanovo oživiljena tudi Zveza fantovskih odsekov, ki je po razpustu bivše fantovske organizacije prevzela prosvetno in vzgojno delo med našimi fanti,

Zveza fantovskih odsekov ima za svoje delo preskušena načela in bogata izkustva. Tako za vodstvo članov, kot mladcev. Prav zato je vodstvo Prosvetne zveze na širši anketi, kjer se je razpravljalo o tem vprašanju, sklenilo, da se naprosi zadnji odbor Zveze fantovskih odsekov, da delo v fantovskih odsekih nadaljuje, ga razširi in poglobi.

Zveza fantovskih odsekov se je dane naloge takoj lotila. Podrobna navodila za bodočo delovno dobo bodo izšla v fantovskem glasilu Kres, organizacijska navodila pa v dopisih, ki jih bo Zveza zopet oživila.

Kot vzgojna tvarina se bodo v letošnji sezoni obravnavale resolucije permanentnega odbora za evharistične kongrese. To je zadnja svečana in avtoritativna izjava jugoslovanskega episkopata in drugih vodij katoličanov v Jugoslaviji, zato je potrebno, da se slovenski fantje podrobno pouče o njej in skušajo vsebino resolucij prenesti v življenje.

V današnji mlahavi in breznačelni dobi ni važnejšega poglavja in večje potrebe v našem prosvetnem študiju kot je vprašanje o načelih. Za ta študij

imamo prav novo knjigo, krasno delo Aleša Ušeničnika, Knjiga o načelih. Po tej knjigi bomo usmerili svoj prosvetni študij v prihodnji sezoni.

V sportu ne smemo zaostajati za drugimi mladinskimi organizacijami in klubi. Za letos smo določili splošno gimnastiko kot pripravo za smučanje, kot tvarino, ki ji bomo posvetili posebno pozornost. Pobrobna navodila in vaje bodo v dopisih pravočasno objavljena.

Udomačena je navada, da smo pri fantovskih sestankih peli. Za prvi čas je Zveza določila, da se bodo fantje vadili v petju pesmi Povsod Boga (po novem, pravilnem napevu), Hej Slovenci ter v eni narodni, ki si jo fantje sami izberejo.

Ker je skoro tri leta bila Zveza fantovskih odsekov prisiljena počivati, bo nujno potrebnih nekaj tečajev. V oktobru, najpozneje pa v novembru, bo potreben splošen tečaj za vodje fantovskih odsekov in poseben za vodje mladcev.

Seveda, na tekme ne bomo pozabili. Zveza bo izvedla koncem zime prosvetne tekme, spomladi pa sportne tekme. Tekmovanje bodri in podžiga k delu.

Naša naloga je torej, da takoj oživimo vse fantovske odseke in jih prijavimo Zvezi fantovskih odsekov (Ljubljana, Miklošičeva 7). Zveza bo potem vse nadaljnje ukrenila, da bomo lahko takoj pričeli z delom po odsekih in okrožjih.

Mladinski odseki

V mladini je bodočnost naroda. Ako nam je na tem, da v slovenskem narodu poženo krepke in sočne korenine prave krščanske kulture in katoliške prosvete, potem nimamo važnejše naloge mimo one, da začnemo s prevdarnim in vztrajnim prosvetno-vzgojnim delom pri mladini. Prosvetna zveza, matica resnične, na neminljivi vrednosti božjih in cerkvenih postav temelječe slovenske prosvete, hoče prijeti za delo v vseh smereh. Imamo že fantovske in deklishe odseke, ki jim priznavamo veliko važnost za odraslo mladino. Nimamo pa do sedaj v okviru Prosvetne zveze nobene organizatorične oblike za doraščajočo mladino med 14. in 18. letom. Tudi izven organizacije Prosvetne zveze nimamo sedaj nobenega — razen morda zgolj cerkveno-verskega — društva, ki bi se pečalo z mladimi ljudmi obojega spola v starosti, ki smo jo zgoraj navedli in jih vzgajalo po načelih, ki jih zastopa Prosv. zveza.

Ta občutna vrzel, ki v njej leto za letom zgublamo mnogo mladih ljudi, predvsem v industrijskih, delavskih krajih, pa tudi po kmetih in v mestih, preprečuje razmah našega dela in vedno bolj grožeče tira mladino v nasprotno tabore, kjer je mlademu srcu prijetneje in lagodnejše ter se brsteče telo lahko svobodno izživlja. Skrajni čas je, z vso idealno vnemo poprijeti za prevažno delo in otevati ter reševati našo nežno mladino iz strupenega ozračja materializma in jo voditi po strmih poteh čednosti in kreposti. In to takoj ko zapusti klopi ljudske šole, še preden ji je bila dana priložnost svobodno razdivjati se brez nadzorstva in brez vodstva in okusiti navidezne sadove mladostnih zablod, ali pa priti v stik z društvi, katerih vzgojnega načela ne moremo odobravati.

Nobenega dvoma ne more biti, da preživlja mlad človek najnevarnejša leta v času pubertete in tik za njo. Naravne sile se v mladem telesu prično buditi in zahtevajo sproščanja, mlada kri vre in kipi, deček in deklica se jameta zavedati svojega spola, tajne doslej nepoznane moči skrivoma silijo na dan.

Čim je pubertetna doba končana, in se otrok zave, da ni več otrok, začuti v sebi močno nagnenje do udejetvovanja, ki noče več biti združeno z igracami, marveč imeti značaj resnega dela. V mladem človeku obojega spola se poraja vse polno idealnih, včasih tudi zgrešenih stremljenj, ki se lahko vsled pomanjkanja primerne torišča za udejetvovanje razblinijo v nič in pustijo za seboj zgolj razočaranje in resignacijo. Dočim je pri dečkih v teh letih značilna naravnost eksplozivna aktivnost, ki sili na dan v vseh mogočih, često skoraj neverjetnih oblikah, so deklice bolj nagnjene k erosu; v mladi deklisiki duši se prične erotični element boriti z materinskim, kar povzroča vprav občutno spreminjanje razpoloženja, občutljivost, nežnost, sanjavnost, nemir, strastnost, pa tudi sočutje, vdanost, vse pa je med seboj pomešano, mlademu bitju nerazumljivo in nerazčiščeno. Prav posebno je pa pri obeh spolih treba poudariti izredno nagnenje do družabnosti, ki jo zahtevajo hipoma vzbujeni socijalni nagoni. Ne da bi bilo treba še podrobneje o vsem tem razpravljati, je gotovo doba od 14. do 18. leta v razvoju človekovem najvažnejša. V teh letih potrebuje mladina bolj kot kadarkoli varnih rok, ki jo s polnim upoštevanjem posebnega duševnega in telesnega stanja skrbno vodijo v bodoče življenje.

Četudi so naša prosvetna društva do sedaj žal v tem pogledu premalo storila, vendar še ni vse zamujeno — dasiravno se nam je medvojna generacija že izmuznila. Začeti bo treba pri mlajših in delo krepko zastaviti. Široko polje mladih src čaka brazd in semen. Če ne bomo sejali mi, bo prišel sovražnik in nasejal ljulike . . .

Kako si zamišljam mladinske odseke pri prosvetnih društvih? Brez utemeljevanj in uvodov hočem kar k jedru stvari. Kar bom zapisal, temelji na večletnih temeljitih izkušnjah, ki sem si jih nabral kot vzgojitelj mladih kmečkih fantov. Ne bo sicer vse do pike točno veljalo za mladino med 14. in 18. letom (imel sem fante od 16. leta

dalje), zlasti ne za deklice, glede katerih bi bilo treba slišati izkušnje drugih; vendar bom na podlagi lastnih izkušenj in pedagoških ter organizatornih razprav priznanih vzgojeslovcev glede na vzgojo v teh letih — upam — v glavnem zadel problem v jedro. Imel bom pred očmi dečke; za deklice bo treba marsikaj predrugačiti, vendar pa ne bistveno.

Izkušnja kaže in pedagogi so si edini v ugotovitvi, da se pri mladem človeku — to smo že poudarili — po kažete v pubertetni dobi dve značilni potezi: izredno nagnenje do tovarištva, do družbe (socialni nagon) in čudovita aktivnost (želja po resnem udejstvovanju). Ti dve komponenti sta — med mnogimi negativnimi pojavi te dobe — močna temelja, na katerih nam je mogoče graditi pozitivno zgradbo lepih čednosti in prave kulture. Da vam mladina ne sili po naravnih potrebi teh let v slabo družino in se ondi ne kviri v raznih skrivnih prijateljstvih in združenjih („Gemeinschaft macht gemein — Nietzsche!“), kjer imajo glavno besedo redno najslabši, ji nudimo priliko, zahtevo po družini utešiti na ta način, da si po izstopu iz šole osnuje svoja mladinska društva pod vodstvom in nadzorstvom zanesljivih voditeljev. Toda uspeh teh organiziranih in „legaliziranih tovarišij“ bi bil gotovo ničev, če bi prezrli drugo prevažno lastnost mladega življenja — namreč izrazito nagnjenje po samostojnem aktivnem udejstvovanju, ki povsod sili na dan. Napravite društvo doraščajoče mladine po vzorcu organizacij, kjer so člani zgolj pasivna masa, pa boste gotovo doživeli polom. Ako pa naj takoj zapólje v organizaciji sveže, veselo življenje, pustite, da se mladež od najvažnejših društvenih funkcij do vseh podrobnosti vsega sama loti; treba ji je le komaj vidne pomoči, kjer bi bilo zanjo pretežko. Torej konkretno: samo par prvih zborovanj naj vodi odrasel voditelj, vendar čisto po predpisih kakor pri odraslih. Člani si sami izvolijo — ko se se med tem po bliže spoznali — v tajnih volitvah iz svojih vrst predsednika in ves odbor, zlasti tudi tajnika in blagajnika. Človek se čudi, kako ima mladina bistro oko za izsleditev

izrazitih voditeljskih natur in kako se potem takšni zmožni mladeniči, ki morja da ne bi bili drugače nič prida, razvijejo v odlične organizatorične in prosvetne delavce. Zaupanje in dostojanstvo, ki so jima izkazali in podelili tovariši, je mogočna sila, ki jih neumorno priganja k delu za dobro. Kogar bi pa voditelj izbral, je redno mrtva figura, ki je člani ne marajo. To so iz prakse potrjena dejstva, ki se pa dajo tudi psihološko kaj enostavno razložiti. Med članstvom se redno pojavljajo prestopki najrazličnejše narave — tudi hudi. Izbera naj si v tajnih volitvah sodnike (tri ali več), ki bodo kaznovali svoje tovariše po nekem zakoniku, ki ga izdelava voditelj. Sam naj se v razsodbe ne meša, zahteva le poročila o hudih prestopkih, zlasti moralne narave. Kako ta aparat sijajno posluje, ko je enkrat upeljan! Prekrški, ki bi voditelj zanje nikdar ne zvedel, se strogo ocenjujejo in kaznujejo. Ako je na razpolago mladinska knjižnica (kjer je ni, naj se vsaj v skromnem obsegu kmalu osnuje!) naj si določijo knjižničarja, ki mu sevó od začetka pomagaj. Če se osnujejo odseki (sportni, dramski, pevski itd.) naj se sami organizirajo. Vse delovanje izvira na videz iz mladine same — pa je vendar duša vsega, prav vsega voditelj, ki liki neviden angel varih bdi nad vsem, neslišno in skoro nevidno pomaga in skrbno pazi, da teče stroj po pravem tiru.

Vseh sej in zborovanj se udeležuje, pa jih ne vodi — samo z nasveti pomaga iz ozadja. Ne predava sam, marveč z njegovo pomočjo store člani sami; prav tako deklamirajo, pri debati kritizirajo itd. Tu je torišče za aktivnost, ki vre iz mladih duš; glejte, koliko lepe prilike, da se izživlja v plemenitem delu, ki mora roditi dobre sadove!

Še veliko bi se dalo o teh stvareh pisati; pa ni tu mesta za to. Samo bežno je nakazan način, ki je solidno preizkušen. Da bo ta problem mogoče v podrobnostih obdelati, bo Prosvetna zveza po „VFO“ priredila poseben tečaj za voditelje mladinskih odsekov. Priznati je treba, da je za vodstvo tako organiziranih in autonomno delujočih

mladinskih odsekov treba temeljite priprave, ker stvar zlasti v začetku ni lahka, pa tudi pozneje je treba velike previdnosti. Za veliko avtoriteto, ki jo mora voditelj imeti in ki mora biti mnogo večja kakor če bi sam imel vse funkcije v roki, je treba velike duše in širokega razumevanja, pa naravnost pedantne doslednosti. O vseh teh rečeh je treba temeljitega razgovora in nekaj važnih

navodil. Prosvetna zveza v Ljubljani vabi zlasti duhovnike in učitelje, ki se jim to vprašanje zdi vredno žrtvovanja in čutijo v sebi veselje za takšno prosvetno delo, da se odzovejo njenemu klicu na ta tečaj, kadar bo vse pripravljeno. Razgovoriti se bo treba v zvezi s tem še o marsičem, kar je v nujnem stiku s temi odseki.

Ludovik Puš

Vodstvo dekliških krožkov

Prosvetna zveza je sklicala 30. avgusta sestanek, na katerem se je razpravljalo o požitvi vodstva dekliških krožkov in o požitvi krožkov po prosvetnih društvih. Zveza je namreč razposlala pismena vprašanja na razne kulturne delavce s prošnjo za nasvete in želje za bodoče prosvetno delo. Skoraj vsi so soglašali s tem, da je treba poživiti dekliške krožke po prosvetnih društvih, da jim je treba dati snovi in določiti tvarino, katero naj obravnavajo na tedenskih sestankih, iz te tvarine pa polagajo v poletju pri prosvetnih tekmah izpite. PZ je upoštevala te želje in na sestanku osnovala vodstvo dekliških krožkov, ki se s kratico imenuje VDK. Kot predsednica je bila do občnega zbora določena gdč. Marica Pogačnikova. Ostale članice odbora so gdč. Iva Pregelj, Albina Bajt, Anica Novak, Renata Sušnikova in Erna Gašperšič. Duhovni vodja dr. Vilko Fajdiga. Sedež centrale je Prosvetna zveza, Miklošičeva c. 7a/1. Tu dobijo članice med uradnimi urami od 8.—12. ure dopoldne in od 2.—6. ure popoldne stalno nasvete za vodstvo in delovanje dekliških krožkov.

Že na prvi seji je odbor sklenil, da bo glasilo za članice naša Vigred, katero naj ima naročeno vsaka članica. Vigred bo tudi prinašala razne članke, namenjene za naše gibanje. Po daljši debati se je določila tvarina za delo in

proučevanje v bodoči sezoni. Prosvetno delo je razdeljeno v štiri skupine:

- a) Resolucije permanentnega odbora za evharistični kongres.
- b) Poglavlja iz cerkvene zgodovine.
- c) Poglavlja iz slovenske slovstvene zgodovine.
- č) Vaja v govorništvo.

Kot pripomočki služijo k skupini a) podrobna razlaga resolucij od škofa dr. Srebrniča. Za skupino b): A. Stroj: Cerkevna zgodovina in dr. Jeraj: Cerkevna zgodovina. Za skupino c): Grafenauer: Zgodovina slovenskega slovstva in A. Pirjevec: Slovenski možje, Mohorjeva knjižnica 20. Za skupino d): Jože Langus: Govorništvo 1935 in Vestnik Prosvetne zveze št. 1. 2. 1928. Poleg prosvetnega dela se bo uvedla tudi lahka atletika, zlasti pa ritmične vaje, rajanja in simbolične vaje v zbornih recitacijah in skupnem petju. V ta namen se bo vršil tečaj za voditeljice 2. in 3. novembra v Ljubljani pod vodstvom prof. Marjana Dobovška. Tudi iz te stroke bodo članice tekmovale in imele v prihodnjem letu skupni zvezni nastop. Tvarino in navodila bodo prejeli krožki redno mesečno. Za mesec oktober Vam pošiljamo tvarino brez skupine a), ker še nismo prejeli navodil od škofa dr. Srebrniča. V vsakem prosvetnem društvu naj začne poslovati vsaj s 1. oktobrom dekliški krožek.

Spored dekliškega večera

Večer otvori predsednica, pozdravi navzoče in čita pet vrstic sv. pisma nove zaveze in sicer če mogoče tvarino, ki se nanaša na glavni predmet

razprave. Nato določi predsednica članico, katera prečita za dotični večer določeno predavanje. Ta članica je obnem voditeljica večera, torej tudi debate.

Zato naj dobi v roko predavanje vsaj osem dni prej, da se pripravi in da gladko čita. Nato sledi debata, pri kateri članice vprašujejo, česar niso razumele, da se jim pojasni. Tvarina naj se ponovno prečita, da jo vse slušateljice popolnoma razumejo in obvladajo. Predsednica naj koncem debate še stavi priložena vprašanja, da vidi ako so članice tvarino razumele. Nato sledi pesem. Za letos je določena pesem „Oj zato“ od Mava in „Slovenske mladenke“. S tem je prosvetni del večera zaključen. Ostali del večera je posvečen ritmičnim vajam, simboličnim vajam, ročnim delom itd. Ko je vse končano se zaključi večer z molitvijo in pesmijo „Povsod Boga“ po novem napevu. Skrbeti je treba, da znajo članice vse kitice na pamet. V slučaju, da kje nimajo besedila in not, sporočite takoj na Prosvetno zvezo, da vam pošlje tvarino brezplačno, proti povrnitvi poštne.

Vodstvo je določilo, da znaša čla-

narina za cel krožek za VDK 25 Din, kar bo vodstvo porabilo predvsem za izdelavo in upravo okrožnic in navodil. Pozdrav je: Bog živi!

Osnovel se je tudi tehnični odbor VDK, kateri bo pripravil tvarino za lahko atletiko, zimski sport, turistiko ter kolesarjenje in plavanje.

Referat za petje je prevzela gđc. Anica Novakova. Poleg obveznih pesmi, ki so: „Oj zato“ — „Slovenske mladenke“ in „Povsod Boga“ se priporočajo „Dekliške pesmi“ iz Bajukove zbirke. Naročila za to zbirko prejema naša pisarna in stane zvezek s 25 pesmicami 12 Din.

Dekliški prazniki so sledeči: 30. oktober, praznik Kristusa Kralja; 8. decembra, praznik Brezmadežne; 25. marec, Marijino Oznanenje, ta dan naj bo duhovna obnova ako niso možne duhovne vaje; 30. maj, Devica Orleanska. Na te praznike je obvezno skupno sveto obhajilo in skupna sv. maša.

Načelne smernice odrom Prosvetne zveze ugotovljene na anketi oživiljenja „Ljudskega odra“ Prosvetne zveze dne 28. avgusta 1935 v Ljubljani

1. Upoštevati hočemo željo našega pokrovitelja, prevzvišenega gospoda škofa, naj tudi oder služi poglobitvi verskega življenja med našim narodom.

2. V igralskih družinah naj se igralci in igravke pod duhovnim vodstvom duhovnika izpopolnjujejo v duhu občestva Cerkve in naj se pod strokovnim vodstvom sposobnih režiserjev primerno izobrazujejo za igranje. Vsaka igralska družina mora biti delovno občestvo.

3. Na odru naj pridejo do izraza načeloma samo najvišja in najgloblja občestvena doživetja fare v teku leta. Prepogostno igranje je bolj škodljivo kot koristno.

4. Za advent ali božič, za postni čas ali veliko noč, za farno žegnanje ali kakšno drugo priložnost (romanje itd.) naj se po možnosti uprizori odgovarjajoča duhovna igra, za kakšno drugo priliko primerna narodna ali socialna igra, za predpustni čas dobra vesela igra.

5. Duhovne igre se je lotiti samo s pripravljenimi srci in z veliko spoštljivostjo, da se učinek ne sprevrže. Kjer za to nimajo pripravnih igravcev, naj uprizarjanje duhovnih iger opuste, dokler ne doraste nov igralski rod.

6. Na naših odrih naj ne najdejo mesta igre dvomljivega izvora in vrednosti, prepovedujemo pa uprizarjanje izrečne plaže in meščanskih operet.

7. Posvetovalnica za ljudske odre, ki bo s 1. oktobrom 1935 poslovala v okrilju Prosvetne zveze, bo nudila vsem odrom strokovne nasvete. Izvršila bo temeljit in kritičen pregled vsega obstoječega repertorija. Odri naj se z zupanjem obračajo nanjo.

8. Prenehati je treba z dosedanjo prakso, da se morajo vse denarne potrebe kriti z odrskimi predstavami.

9. Primerni tečaji naj služijo v bodoče vzgoji in izobrazbi naših igralskih družin. Prirejala jih bo Prosvetna

zveza ob pripravnih prilikah. Za bodočo sezono: 5. in 6. jan. 1936.

10. Pri zidavi in preurejanju odrov naj naše igralske družine upoštevajo sedanje stanje odrske tehnike, prilagajene ljudskim odrom. Tudi v tem pogledu bo dajala naša posvetovalnica primerne nasvete.

11. Igranje pod milim nebom naj se še bolj razširi.

12. Marijinim vrtcem, Križarjem in Klaricam itd. priporočamo uvedbo lutkovnega odra, za kar bo nudila pomoč naša posvetovalnica.

13. Uvedlo se bo stalno obiskovanje naših ljudskih odrov po članih centrale, da se ugotovi njih dejansko stanje in kakovost izvajanja ter se sproti opozarja na nedostatke.

14. „Ljudski oder“, list za poglobitev našega igranja, ki ga izdaja „Založba ljudskih iger“ v Ljubljani, je postal glasilo odrov Prosvetne zveze. Toplo priporočamo, da ga naroči vsak naš oder in da se razširi tudi med našimi igralci in igravkami. Vsem našim igralskim družinam priporočamo igre, ki jih je izdala imenovana založba.

15. Vsem našim igralskim družinam priporočamo za skupno predelovanje na sestankih Kuretov „Pravi ljudski oder“, ki ga je izdala „Založba ljudskih iger“.

Kaj bi igrali za začetek igralskega leta do adventa

Za začetek: „Legenda o svetem Krištofu“, napisal Dietzschmidt, prev. N. Kuret (Rokopisna zbirka Založbe ljudskih iger), „Štempihar“, napisal P. Bohinjec, prir. N. Kuret (Rokopisna zbirka Založbe ljudskih iger).

Za spomin plebiscita: „Poslednje ustoličenje“, spisal France Brenk („Ljudske igre“ Založbe ljudskih iger, zv. 14), „Miklova Zala“, priredil M. Bajuk (Jugoslovanska knjigarna).

Za spomin J. E. Kreka: dr. Krek: „Tri sestre“, „Anima“, spisal J. Feiten, prev. N. Kuret („Ljudske igre“ Založbe ljudskih iger, zv. 7: Dve duhovni igri); „Boštjan iz predmestja“, priredil J. Benoit, posl. Ks. Jelšnikova („Ljudske igre“ Založbe ljudskih iger,

zv. 9); „Hlapec Jernej“, prir. Milan Skrbinišek (Jugoslovanska knjigarna).

Za misljsko nedeljo: „Tri modrosti starega Wanga“, spisal H. Ghéon, posl. N. Kuret (Misijonska tiskarna, Groblje).

Za zahvalno nedeljo: „Dom“, spisal J. Jalen (Jugoslovanska knjigarna), „Grunt“, spisal Joža Vovk (Rokopisna zbirka Založbe ljudskih iger).

Za spomin vernih duš: „Slehernik“, prir. P. Thuysbaert, posl. dr. J. Pogačnik („Ljudske igre“, Založba ljudskih iger, zv. 1), „Župnik iz cvetočega vinograda“, spisala F. Timermans in Vetterman, posl. Ks. Jelšnikova (Rokopisna zbirka Založbe ljudskih iger), „Most v večnost“, spisal J. M. Becker, posl. Ks. Jelšnikova (Rokopisna zbirka Založbe ljudskih iger).

Natančne podatke o teh igrah z vsebino vsake in vsemi potrebnimi navodili je prinesla 1.—2. številka III. letnika „Ljudskega odra“.

„Igra o izgubljenem sinu“ na Tabru

Dne 1. septembra so Podbrezje doživle svojevrstno novost, igro na Tabru pred cerkvijo. Nanovo oživljena prosveta v Podbrezjah se je takoj znašla v svojem delu. Kdo bi bil mislil, da bodo ti mladi ljudje v nekaj dneh toliko naredili! Uprizoritev Izgubljenega sina pomenja za vso faro prav gotovo velik praznik, domač, topal, tako slovenski in naš, kakor ga prosveta ni mogla nuditi z nobeno drugo in drugačno igro. Morda so se mnogim šele sedaj odprle oči, da vidijo, kaj je prava igra, kaj pravo igranje, kaj zahteva od prosvete današnji čas. Obenem smo pa tudi lahko videli, kako nekaj majhnega, narejenega, medlega je igra na odru. Seveda ne velja to za vse igre, gotova pa za Izgubljenega sina.

Z navdušenjem so se pripravljali igralci za svoj praznik in režiser, hkrati tudi glavna oseba v igri (abit. Weiss), gotovo ni imel lahkega dela, saj je moral učiti zbor 60 igralcev. Pa je šlo, vsak je opravil svoje, celo kramp in sekira sta morala nekaj dni peti na Tabru, da sta zravnila teren za „oder“ in „dvorano“.

Morda bi na celi Gorenjski našli

le malo takih koticikov, ki bi bili za duhovno igro na prostem tako pripravi, kakor je ravno Tabor. Tiste smreke okoli cerkve, dohod s treh, oziroma štirih strani, cerkveno pročelje, zvonik v ozadju in še zvezdna noč nad hribčkom, to je „oder“ brez primere. V „dvorano“ pa bi se lahko zgnetlo nad 1000 ljudi, pa bi ne bilo še vroče.

Igra je bila na višku. Igralci so se kar po vrsti dovolj resno pripravili in podajali vloge kar dovršeno. Slika za sliko se je vrstila: konji, vozovi, narodne noše, petje, harmonika, smeh, vrisk, vmes pa napeta igra izgubljenega sina, ki je odšel, se izgubil, a se spet vrnil k očetu. V gledalcih je rasel ogenj, z živim zanimanjem je sledil vsakdo igri, neka domačnost nas je zajela, da smo se žalostili z očetom ob sinovem odhodu, a zopet veselili z družino vred ob prihodu, peli s fanti na vasi, jokali

z nesrečnim izgubljenim sinom v tujini in peli ob koncu „Hvala večnemu Bogu“. Igra mora gledalca geniti, vzbuditi mora v njem pravo duševno ubranost, če naj bo živa in življenjsko pomembna. In ta igra nas je res prevzela, je res utrdila v naših dušah novo misel, novo iskro ljubezni. Pa ni to občutje pobožnjaško, naravno je, široko in močno, a vendar hudó božje. In če smo do tega prišli, bodimo hvaležni težkemu delu igralcev, ki so za igro zelo veliko žrtvovali. Če ni mogoče, da bi igro ponovili letos, jo je gotovo treba ponoviti prihodnje leto.

Društvu pa moramo čestitati, da je misel novega teatra tako živo uresničilo in še skromno željo za naprej imamo: vsako leto eno tako igro! In tudi, če bi ne bilo nič drugega, bo to veliko dela, pa tudi veliko uspeha.

Napisal: *Joža Vovk*

O Krekovi rasti

Osnutek za predavanje ob 70letnici Krekovega rojstva, katerega naj prirede društva v mesecu novembru

O Kreku se je že mnogo govorilo in se bo še. Morebiti ni nikogar med nami, ki bi o Kreku ne bil še ničesar bral ali slišal. Če bi se zbralo vse, kar se je o tem možu že napisalo, bi tvorilo to debelo knjigo. Zato je jasno, da se moramo pri predavanju, s katerim se spominjamo Kreka ob 70letnici njegovega rojstva, zelo omejiti in da moramo vzeti iz velike množine tega, kar bi se dalo povedati o Kreku, samo majhen del. Skušali bomo izbrati tako snov za predavanje, da vendar kolikor toliko pokaže Kreka v celoti. Zastavili si bomo namreč tole vprašanje: Kako je postal Krek tako zaslužen za naš narod, da se ga bodo hvaležno spominjali še pozni rodovi in da sijaj njegovega imena ne bo zbledel, dokler bo živel narod, kateremu je Krek posvetil vse svoje bogate moči? Skušali bomo najti tiste korenine, tiste močne, globoke korenine, iz katerih je vzraslo tako silno drevo, ki je dajalo Slovencem bogat sad, močno streho in še prijeten hlad. Ozrli se bomo na tiste srečne vplive, pod katerimi nam je Krek doraščal.

Skušali si bomo torej predočiti Krekovo rast.

Krek se je rodil pri Sv. Gregorju nad Sodražico 27. nov. 1865 kot prvorojenec od mladih roditeljev v cvetu njihovega življenja: oče mu je bil 27letni učitelj Valentin Krek, mati pa 21letna Marija, roj. Štupica. Zdi se, kakor da se je mladost in življenjska svežost mladega zakonskega para v prav posebni meri prenesla na prvorojenca, rojenega 9 mesecev in 7 dni po poroki. Dvojna kri se je pretakala po Krekovi žilah: po očetu je bil Gorenjec (oče je bil doma iz Selc nad Škofjo Loko), energičen, podjeten, odločen, borben, po očetu je podedoval značaj, ki je v marsičem spominjal ne nezlomljive kolerike, ki zmagajo ali padejo, ki pa tudi v smrt gredoč prepevajo in njihov korak „gre kot odmev od gor do gor“. Po materi pa je bil Krek Ribničan, bil je torej iz dežele Ribničana Vrbanca, ki je s svojimi šalami napolnil vso Slovenijo. V Kreku je bila posebnjena ribniška šegavost, hudomušnost, vedno je bil razpoložen za šalo in

dovtip. Morebiti je posledica ribniške krvi v njem tudi zmisel za trgovino in tista občljivost, ki odlikujeta Ribničana in mu omogočata, da more s svojo suho robo med bližji in daljni svet. Skoraj bi rekli o Kreku kakor o Goetheju, da je imel po očetu zmisel za resno stran življenja, po mami pa veselo naravo in veselje do pesnjenja.

Oče je Kreku umrl, ko je bilo Janekzu komaj dobrih devet let, in je zapustil vdovo s šestimi otroki, od katerih je nosila poslednjega ob očetovi smrti še pod srcem. Že ta zunanji vzrok je povzročil, da je na Kreka neprimerno bolj vplivala mati nego oče. Vpliv matere na Kreka je bil tako izreden, da moramo njegovo mater navajati kot najmočnejšo korenino, iz katere je tudi duševno pognal Krek. Kakšna pa je bila Krekova mati?

Morebiti opazovalcu na njej nobena njena lastnost že na prvi pogled ni tako padla v oči kakor njena nenavadna ljubezen do siromakov. Njen dom Štok v Selcih, kamor se je bila preselila po moževi smrti in kjer je otvorila prodajalno tobaka, je bil pravi dom revežev, shajališče vseh beračev, ki so prihajali skozi Selca. Pri Krekovi materi siromak ni dobil samo daru uboge vdove, ampak tudi prijazno besedo, s katero se je ta žena zanimala za vse težave, ki so trle kakega berača. Pri Krekovi materi so potrkali berači, če so prišli v Selca ponoči in so bile vse hiše že zaprte, pri njej so imeli v podstrešju spravljene svoje malhe, pri njej so ležali v boleznih, pri njej so jih polagali na mrtvaški oder, če je berača zatekla nenadna smrt na cesti. Pod prijazno streho Štoka v Selcih je n. pr. stanovala par let hroma beračica. Selška občina je postavila lep spomenik Kreku že s tem, da je že za njegovega življenja njegov Štok prezidala in določila v njem poseben oddelek tudi za občinske reveže. Berači so bili torej stalna družba, v kateri je živel Krek, kadar je bil na počitnicah pri materi. Tu se je Krek učil bratskega razgovora z ljudmi, ki so na socialni lestvici prav pri tleh, v njih življenje se je tako vživel, da je pustilo to sled celo v njegovem slovstvenem delu: če berete njegove spise ali ljudske igre,

boste poleg Ribničana (n. pr. v Turškem križu ali v povesti Iz nove dobe) prav pogosto srečali tudi berače! (N. pr. v igri Tri sestre, Sv. Lucija i. dr.)

V hiši Krekove matere pa se niso shajali samo berači. Bila je to trafik, tobakarji so prihajali v Štok in v zimskih večerih in deževnih dneh radi malo posedeli pri prijazni in zgovorni ženi. Prodajalna tobaka v Štoku je postala shajališče možakov, od gospodov iz župnišča in bogatih kmetov do batarjev in delavcev. Tu so se vršili pogovori o težavah, ki tarejo kmečke gospodarje, tu se je razpravljalo o občinskem gospodarstvu in mladi Krek je tu sodeloval v razgovoru, kjer so se nadenjela vprašanja, ki Kreku niso dala miru, dokler jim ni poskusil najti rešitve v obširnih „Črnih bukvah kmečkega stanu“. Gotovo so bili ti razgovori majhna politična šola za Kreka, bila pa je obenem visoka šola v eni umetnosti, kjer je bil Krek pravi mojster: v umetnosti, najti v razgovoru pravo besedo za vsakega: drugačno za siromaka, drugačno za ponosnega gruntarja, drugačno za delavca, drugačno za od dela in trpljenja zgarano kmečko gospodinjo.

Da, tudi kmečke gospodinje so se shajale pri Krekovi materi. V gostoljubnem Štoku so za majhen denar prenočevale in zajtrkovale ter razkladale Krekovi materi o svojih težavah, ko morajo biti v eni osebi matere, gospodinje, delavke na polju in dekle v hlevu, tako da jim za njihove otroke ostane — kakor se je Krek z bridko šalo izrazil — manj časa kakor za teleta in za pujske. Krekovi materi so se te ženske tako smilile, da je rekla: „Če bi mi kdo hotel podariti grunt, da ga moram delati — jaz ga tožim na krvav pečat!“ V Krekovem sočutnem srcu je pa morebiti začela kliti misel, kaj bi se dalo storiti za žene na kmetih — in ustanovil jim je prosvetna društva za pouk in za zabavo, ustanavljal jim je gospodinske šole in gospodinske tečaje, da bi jih bolje usposobil za njih težko nalogo v življenju in da bi jih naučil, dosežati z manjšim trudom večje uspehe.

Ni se pa Krek učil v materini hiši samo občevanja z berači, kmeti in gospodinjami, učil se je tam tudi — obče-

vanja z Bogom. Krekova mati je bila izredno pobožna žena, in če so jo otroci vpraševali, kaj dela toliko časa v cerkvi, je odgovorila: „Ko pa se imava z Bogom toliko pogovoriti!“ ali pa: „Ko imam pa toliko opraviti notri!“ V domači hiši se je naučil Krek gledati v Bogu prijatelja, brata, ki se ž njim sme in more o vsem pogovoriti in ki ve o njem, da ga bolj ljubi, nego ga more ljubiti kdorkoli na svetu, tudi bolj nego ga more ljubiti mati. Slišal sem ga, kako je spomladi l. 1911. pridigal članom l. ljubljanskega delavskega konsumnega društva v cerkvi na Rožniku. Iz evangelija je vzel misel: „Zvrnite vso svojo skrb Nanj, ker Njemu je skrb za vas“, in je tako lepo pojasnil svoj neugnani življenjski optimizem, izvirajoč iz zapanjanja v Boga.

S tem bi bili v velikih potezah očrtali, kaj je Kreku dala domača hiša. Videli smo, da nam življenje v domači hiši razlaga marsikako posebnost v Krekovi osebnosti.

Preden začnemo govoriti o tem, kaj je Kreku dala šola in čitanje izven šole, oziroma kako je rastel Krek potem, ko je zapustil domačo hišo, moramo vsaj omeniti še eno lastnost Krekove matere, ki se je v najobilnejši meri prenesla tudi na Kreka: to je ljubezen do branja. Kakor njegova mati, tako je bil tudi Krek velik prijatelj knjige in časopisa. In o čem je predvsem pisalo časopisje l. 1875., ko je Krek odšel z doma v 4. razred osnovne šole v Škofji Loki?

Leto 1875. nam je znano iz zgodovine kot leto, ko je upor kristjanov proti Turkom v Hercegovini sprožil celo vrsto bojev križa proti polumesecu, bojev, ki so se končali prav za prav šele z balkansko vojno l. 1912/13. Učitelj Korošec nam je sporočil na videz neznatno notico, ki nam pa silno jasno kaže, kako je Krek že kot desetleten deček z umevanjem sledil pisanju časopisja. Učitelj Korošec je bil namreč Krekov sošolec v 4. razredu v Škofji Loki in pripoveduje, kako je nekoč Krek razlagal svojim součencem, kako velika slovanska država bi nastala, če bi razpadla Turčija in bi se združili vsi Slovenci, Hrvatje in Srbi v eni sami državi. To poročilo je za Kreka zelo

značilno, na eni strani nam kaže, kako je z umevanjem sledil pisanju časopisja, ki je pravilno gledalo v propadu Turčije vstajenje balkanskih Slovanov, na drugi strani pa vidimo, kako je Krek gledal v nepravilnih državnih mejah nekaj, kar se lahko popravi in kar se bo popravilo.

L. 1876 je Krek vstopil v prvi razred ljubljanske gimnazije. V tem letu je začela vojno proti Turčiji Srbija, kateri je prišla naslednje leto na pomoč Rusija; konec teh bojev je bila okupacija Bosne in Hercegovine po Avstriji l. 1878. Naše časopisje je slavilo zmage srbskega in ruskega orožja in po možnosti zamoščevalo neuspehe. Kakšno navdušenje je vladalo takrat med srednješolsko mladino, vidimo najbolj iz dejstva, da so si Krek in sošolci že v I. razredu s skupnimi močmi naročili takrat edini slovenski dnevnik Slovenski narod, da so mogli sproti uživati vesele vesti o vstajenju slovanstva in o krčenju polumeseca. Takrat je zasanjal Krek svoj mladostni sen o dobi, ko bo Carigrad v slovanskih rokah. In če iščemo izvora majske deklaraciji, moramo iti nazaj prav do dobe, ko so boji na Balkanu vzplamteli v Kreku in tovariših ogenj slovanskega navdušenja.

Rekel sem: slovanskega navdušenja, ker je javnost dobro vedela, da je če ne v ospredju, pa vsaj v ozadju vseh teh bojev proti Turčiji stala Rusija, ki je bila poleg male Srbije in Črne gore takrat edina samostojna slovanska država. Krek se je v teku svojega življenja naučil vseh glavnih slovanskih jezikov. Srbohrvaški jezik je govoril tako dovršeno, da je oče srbskega združništva Mihajlo Avramović sodil, da je to — Krekov materinski jezik. Vabil se je v njem že kot dijak, ko je zahajal na počitnice k svoji teti v Babno polje, odkoder je imel samo kako četrť urice do hrvaške meje. Zato ni čudno, da je napisal Krek doslej menda edino slovensko igro, v kateri govori glavna oseba — „cigan čarovnik“ — v hrvaškem jeziku, prav za prav v neki mešanici srbohrvaščine in slovenščine. (Cigan čarovnik. Glej Krek. Izbrani spisi II.!) Krek se je čutil vedno ne samo Slovenca, ampak tudi Jugoslavana in Slovana. Njegovo slo-

vansko orientacijo nam prav lepo kaže pesem: Slovenec Čehu, ki jo je napisal tovarišu bogoslovcu Lakmayerju v spominsko knjigo. V časih, ko je bil Krek v bogoslovju, se je javljalo na Češkem toliko kandidatov za bogoslovje, da jih češka semenišča niso mogla sprejeti vseh. Zato so morali nekateri iti študirat in službovat med druge slovanske narode in Lakmayer je z nekaterimi tovariši prišel v ljubljansko semenišče, kjer se je pri Kreku učil slovenščine. V spominsko knjigo pa mu je Krek napisal pesem, kjer popravlja priljubljeno češko pesem Kde domov muj (ki je po prevratu postala češka narodna himna) v vseslovanskem smislu. Poslušajmo!

Kje dom je tvoj?

Od Krkonošev, šumavskih vrhov,
do Alp sneženih skal, do Adrije bregov,
od tam, kjer Laba v morje se vali,
do step kozaških, koder Don buči,
do tja, kjer Tatra ti v nebo strmi:
Slovanov dom — to dom je tvoj!

Kje jezik tvoj?

Kjer čuje ti utešeno srce
Slovanov glase mile in sladke;
kjer jezik mило ti zveni v uho
kot harfe glas, kot citer zvok mило,
sovražniku kot votel grom glasno:
Slovanov jezik — jezik tvoj.

In ob sklepu pesmi ga poziva naj pove:

„Si li zapustil dom slovanski? — Ne!
Slovanski hrib in log pozdravlja te.
Ostavljal si li jezik svoj? — Nikdar!
Naš jezik mило ni slovanski mar?
In srca bratje dajemo ti v dar.
Oglej se — in srce ogrej!

(Izbr. spisi I, 89.)

Srednja šola je torej dala Kreku, čeprav večinoma samo potrebno, njegovo jugoslovansko in slovansko orientacijo, torej nekaj, česar mu domača hiša ni mogla dati. Pač pa mu je bila tudi v tem oziru koristna vzgoja v domači hiši: dala mu je bila ono ljubezen do bližnjega, ljubezen do vseh ljudi, brez katere je vsaka ljubezen do lastnega naroda in do bratskih narodov nemogoča. Pri vsej svoji ljubezni do slovanstva — to naj omenimo mimogrede — pa ni Krek nikdar pozabil,

da smo ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi, in težko najdete pri Kreku besede, ki

bi jih bil tolikokrat navajal kakor ta Prešernov verz.

Kaj pa je dalo Kreku bogoslovje? Tu se je v Kreku izoblikoval tisti prelepi nazor o duhovniškem poklicu, ki ga je izrazil v pismu prijatelju Hladniku z besedami, ki naj bi se napisale kdaj na njegov spomenik: „Za druge smo, ne zase!“ (Izbr. spisi I, 80.) S tem, da je „srce in dušo položil na oltar“, kot se je sam izrazil (Izbr. spisi I, 91), je odločno stopil na pot, da išče svoje sreče v tem, da osrečuje druge. In ta korak je bil zanj izvir največje sreče. Poslušajmo njega samega!

Odprla se duhovna ti je nova doba.
Smeje otresel ti raz sebe prah sveta si,
Razlila v srce se neznanska je svetloba,
v svetlobi tej napajal ti želje srca si.

Težko si moremo misliti, da bi bil Krek postal Slovencem to, kar nam je bil, če bi si ne bil po maturi izbral „stanu za druge“. (Koledar Moh. dr. za 1924, str. 49.)

Zelo mnogo je h Krekovi rasti doprineslo tudi življenje v Avguštinaju na Dunaju, kjer je študiral skozi štiri leta po novi maši (1888—1892) bogoslovje in modroslovje. V Avguštinaju se je takrat zbiral cvet duhovnov iz bivše monarhije; tam so se šolali bodoči profesorji bogoslovnih učilišč in bodoči škofje. V devetih jezikih se je vršil razgovor med gojenci Avguštinaja in v devetih jezikih pisane knjige in časopisi so prihajali v to zavod. Tu se je razgovarjal občljivi Krek s Čehom češki, s Poljakom poljski, z Ukrajincem ukrajinski, z Italijanom italijanski. Predvsem se je družil s Slovani in iz osebnih razgovorov spoznal razmere pri raznih narodih bivše monarhije.

Obenem se je pa Krek na Dunaju seznanil s socialnim vprašanjem in je opazoval boje delavstva s kapitalom in reševanje socialnega vprašanja, kakor so si ga bili zamislili socialni demokratje in kakor si ga je bil zamislil Vogelsang, krščanski socialci in papež Leon XIII. Krek je nekoč rekel g. kanoniku Stroju, priporočujoč mu skrb za rokodelske vajence: „Brigaj se za tiste, za katere se nihče ne briga!“ Zato mu je bilo gotovo prav mnogo simpatičnega na gibanju, ki se je bo-

rilo predvsem za izboljšanje razmer med delavci, ki so res v mnogem oziru spadali v vrsto ljudi, za katere se je družba premalo brigala. Na poseben način je zvezal Krek študij socialnega vprašanja s krščanstvom: vedel je, da je vera brez del mrtva, vedel je tudi, da je ljubezen do bližnjega enaka glavni zahtevi krščanstva. Bližnjega je torej treba ljubiti, treba mu je pomagati — toda kako? To ti pa pove študij socialnega vprašanja. Zato je tako pravilo poudarjal, ko je razlagal bogoslovcem sociologijo:

„Celo Kristusovo delo sloni na ljubezni. Kdor tega ne razume, ne pozna krščanstva. Ljubezen je najvišja... Vse socialno delo ni nič drugega kot na podlagi socialnega spoznanja nravno socialno delo, vse socialno delo je uporaba znanja zakonov socializma v službi krščanske ljubezni... Za to ni treba znanja, da se beraču da kos kruha, če je lačen, da se človeku, ki nima obleke, da obleke... Da se pa sprevidi bolezen, lakota celega stanu, za to je treba nekega znanja, je treba študija. Kdor to pozna, bo vedel, da je tisočkrat boljše, če s socialnim delom zamašimo vir revščine, kakor pa če iz kakega berača naredimo bogataša.“ (Dostavki Socijalizmu, str. 1.)

Vidite, taka je bila v glavnih obrih šola, ki jo je bil dovršil Krek, ko se je spomladi l. 1892. vrnil v domovino, da začne praktično delati v „stanu za druge“. Mislim, da Slovenci še nismo nikdar imeli moža, ki bi se bil po dovršenih akademskih študijah vračal v domovino s tako širokim obzorjem kakor Krek.

In ta šola pri Kreku ni ostala samo na papirju, samo mrtva teorija. Nekoč mi je rekel, da je vse, kar se je učil, že uporabil v življenju. S tem je hotel predvsem reči to, da je izkoristil vse znanje, ki ga mu je bila dala šola. Še v večji meri pa veljajo te njegove besede o tem, česar se je bil naučil izven šole, poleg šole, včasih celo proti volji šole. Kjerkoli pogledamo Krekovo delo, gledali bomo v njem šolo matere, ki je bila prijateljica vseh trpinov, gledali

bomo Krekovo slovansko šolo, ki ga je priganjala, da se je vedno bavil s perečimi vprašanji slovanstva, gledali bomo socialnega delavca, ki skrb za posameznika združuje z neprestanim razmišljanjem, kako bi mogel koristiti splošnosti. Krek je bil klasičen primer človeka, ki je rajši dajal nego jemal; skoraj bi rekli: ki je užival v dajanju, ki je bil vedno svetopisemski „veseli darovavec“, kakršnega ljubi Gospod. Z bistrim očesom je gledal Cankar prav v tej Krekovi kraljevski lastnosti vzrok, zakaj ga je narod tako ljubil:

„Narod je kakor otrok: brez dolgega premišljevanja in brez omahovanja previdi bistro, občuti brž, kdo mu daje in kdo mu jemlje. Zato so vroče, naravnost iz srca privrele solze ob grobu moža, ki je dal svojemu narodu vse in edino, kar je imel: svoje življenje. Izkazalo se je, kakor še nikoli: kdor daje ljubezen, mu je povrnjena tisočkrat.“ (Naprej, 15. okt. 1917.)

Če bi se ob sklepu hoteli bežno ozreti na zasluge, ki si jih je bil pridobil za naš narod, bi morali omenjati njegovo skrb za duševni napredek dijaštva, njegovo organizacijo delavcev, ki jim je bil res „naš oče“; ponavljati bi morali, da je Krek ustanovil prvo organizacijo delavk v Sloveniji; dolgo bi se morali zadržavati pri njegovem delu za združništvo in za ljudsko prosveto; spominjati bi se morali, da je po veliki večini povsem brezplačno napisal legijo člankov za naše časopise, tako da ne bo nikdar mogoče vseh ugotoviti; postaviti bi mu morali spomenik kot očetu majske deklaracije itd. — kdo naj našteje vse delo moža, ki je o njem rekel njegov politični nasprotnik dr. Tavčar, da je bil največji Slovenec in da tudi v sto letih ne bomo dobili enakega? Če bi pa sedaj iskali korenine, iz katere je zraslo njegovo delo, bi po mojem mnenju našli ista tri žarišča kakor pri Cankarju: mati, domovina, Bog.

In če je resnična Cankarjeva beseda ob Krekovem pogrebu, da bo tistemu, ki daje ljubezen, povrnjena tisočkrat, ne bomo več „dolgo čakali na Krekov

spomenik v Ljubljani. Saj bo ta zunanji spomenik samo znak lepšega in potrebnjšega spomenika: spomenika v naših srcih.

Virji za predavanje o Kreku:

Celoten Krekov življenjepis najdete v Koledarju Mohorjeve družbe za 1919, v Slovenskem biografskem leksiku. Krekova mladostna leta, ki pridejo pri Krekovi rasti predvsem v poštev, obravnava podrobno uvod v I. zvezek Krekovih Izbranih spisov. Krekovo razmerje do Južnih Slovanov in do Slovanov sploh je opisano v razpravi: Razvoj jugoslovanske misli pri Kreku.

(Čas XX [1925/26].) Podroben seznam literature o Kreku najdete na koncu I., II. in IV. zvezka Krekovih Izbranih spisov. Izmed laže dostopnih virov za proučevanje Krekovega življenja in dela navajamo zlasti Koledar Moh. dr. za 1919 in 1924 (po 6.—Din), Krekovi Izbrani spisi I (broš. 25.—Din, vezano 35.—Din), II 1. in 2. snopič (broširana po 27.—Din, skupaj vezana 69.—Din), IV (broš. 27.—Din, vezan 33.—Din.) Cene se razumeje za člane Mohorjeve družbe, če se knjige naroče pri Mohorjevi družbi v Celju.

Prosvetna zveza ima na razpolago tudi vrsto diapozitivov za predavanja o Kreku.

I. Dolenc.

Prosvetni večeri 1935-1936

Prosvetna zveza bo tudi v bodoči sezoni priredila ciklus ljudsko prosvetnih predavanj v Ljubljani, pa tudi po trgih in mestih, po deželi, kjer bi to želela Prosvetna društva. Prosvetni večeri se vršijo vsak petek ob 8 zvečer v verandni dvorani hotela Union.

1) 4. okt.: II. jugosl. Evharistični kongres v sliki in besedi (Vinko Zor).

2) 11. okt.: Iz zgodovine koroškega plebiscita (dr. Janko Arnejc).

3) 18. okt.: 800 letno kulturno delo stiških menihov (Metod Mikuš).

4) 25. okt.: Ob 100letnici rojstva Simona Jenka (dr. Ivan Pregelj).

5) 8. nov.: Kaj je dala Primorska na oltar slovenske kulture (prof. Franc Koblar).

6) 15. nov.: S Pax Romano po Češkoslovaškem (Smolej Rudolf).

7) 22. nov.: Ob 70letnici rojstva dr. J. E. Kreka (prof. Ivan Dolenc).

8) 29. nov.: O zdravju in boleznih (dr. Anton Breclj).

9) 6. dec.: Mohorjeva družba v preteklosti in sedanjosti (dr. J. Pogačnik).

10) 13. dec.: Glasbeni večer v spomin 100letnice rojstva Davorina Jenka (Ludovik Puš).

11) 20. dec.: Palestina v sodobni luči (Mirko Javornik).

1936

12) 10. jan.: Pri naših muslimanih (dr. Franc Kulovec, min. n. r.).

13) 17. jan.: Bela smrt (prof. Janko Mlakar).

14) 24. jan.: Ob 20letnici pokolja Armencev (Ivan Pivk).

15) 31. jan.: Skozi Dolomite v Švico (Vinko Zor).

16) 7. febr.: Okultistične vede (Josip Šimenc).

17) 14. febr.: Okrog Afrike (dr. Ivan Knific).

18) 21. febr.: Cerkev v rdečem pasu Pariza (prof. dr. Vilko Fajdiga).

19) 28. febr.: Organizacija del usmiljenja (Valerijan Učak, kontur).

20) 6. marca: Umetnostni spomeniki Slovenije (msgr. Viktor Steska).

21) 13. marca: Mostar in okolica (prof. Ivan Dolenc).

22) 20. marca: Kulturno življenje v sodobni Rusiji (Fran Erjavec).

Podeželska društva naj bi priredila redno vsaj vsak mesec pozimi eno izmed naslednjih predavanj: 1. Evharistični kongres v Ljubljani v sliki in besedi. 2. Ob 70letnici rojstva dr. J. E. Kreka. Ob tej priliki naj bi se uprizorila tudi Krekova igra Tri sestre in se zbralo vsaj 50 Din za Krekov spomenik, za kar prejme društvo brezplačno Krekov: Socijalizem. 3. Dan dobre knjige: Mohorjeva družba v preteklosti in sedanjosti. 4. Kmet in delavec v sovjetski Rusiji. 5. Brezposelnost in boj proti njej. 6. O delih usmiljenja.

XXXVI. letni občni zbor Prosvetne zveze bo v četrtek 17. oktobra 1935 v beli dvorani hotela Union. Občni zbor bo združen s prosvetnim tečajem za društvene voditelje. Spored: ob 8:30 otvoritev občnega zbora, poročila, volitev novega odbora. Dr. Vilko Fajdiga: Nov človek v novi dobi. Dr.

Janez Fabijan; Kulturni apostolat KA. Dr. Karol Capuder; Smernice fantovskih odsekov. Marica Pogačnikova; Smernice za delo dekleških krožkov. Prof. Niko

Kuret; Poglobitev Ljudskega odra. Debata. Po Poslovníku pridejo na glasovanje predlogi, ki se vložijo pismeno 8 dni pred občnim zborom.

Društva — pozor!

Izobraževalna ali prosvetna društva, ki so bila ali razpuščena ali katerih delovanje je bilo ustavljeno vsled znanih nasilij, bo gotovo zanimalo, kakšne taksne obveznosti ob prireditvah še obstoje in kako se je prirediteljem ob pripravah zadržati, da ne zadenejo ob kazenska določila taksnega zakona, obrtnega zakona in zakona o ustanovitvi državne razredne loterije (uradni list 1922/13) ter po pravilniku o zasebnih loterijah (Službene novine od 5. 7. 1932).

I. Vsaj teden ali 14 dni pred prireditvijo je nasloviti Okrajnemu glavarstvu s 5— Din kolekovano vlogo, v kateri se javi, kaj se bo prirejalo (kratak opis programa na pr. petje, igrokaz, prosta zabava). Tej vlogi se priloži še en kolek za 5— Din kot taksa za dovolilo po tar. post. 99.

II. Čim prejme prireditelj to dovolilo, naj s kratko toda takse prosto vlogo prireditev prijavi n. pr. v Škofji Loki tamošnji davčni upravi, v Gorenji vasi, Železnikih, Jezerskem, Tržiču pa dotičnemu oddelku finančne kontrole, kajti oddelki na sedežu davčnih uprav prijav ne sprejemajo.

Hkrati s prijavo je nabaviti ustrezajoče število vstopnic monopolske izdaje, kajti samo te se smejo prodajati. Vstopnice privatne izdaje se smejo prodajati le tedaj, kadar se taksa iz tar. post. 99 a izjemoma ne pobira, to je

1. ob predavanjih in razstavah, ki služijo v poučne, prosvetne in gospodarske namene;

2. zabave na vaških slavnostih, cerkvenih in šolskih slovesnostih, proslavah in narodnih svečanostih, če se prirejajo na krajih, ki so zato določeni;

3. cerkvene koncerte (v cerkvah), javne vaje sokolskih društev in koncerte domačih pevskih umetniško glasbenih društev, če se prirejajo brez plesne veselice;

4. vstopnice v državne, banovinske in občinske muzeje;

5. prireditve društva Rdečega križa samo ob dneh, določenih za nabiranje prispevkov;

6. državna in banovinska narodna gledališča, kakor tudi gledališke predstave vaških čitalnic. Če dajejo ta gledališča svoje prostore drugim ustanovam in prirediteljem v najem, se plačuje taksa po tar. post. 99 a.

Glede vaških čitalnic je treba pojasniti, da je Prosvetna zveza 23. avgusta 1935 zaprosila, da uživajo prosvetna društva iste ugodnosti kot vaške čitalnice.

Končno je važna izmera takse, ki znaša za vse prireditve, ki se prirejajo v katerikoli namen, 20% po točki 1 tarifne post. 99 a, ker 10% taksa po § 11 zakona o izpremembah in dopolnitvah taks. zak. dne 20. 2. 1934 ne obstoja. K tej taksi se plačuje še 5% kontrolna taksa in v tednu Rdečega križa na vsako vstopnico po 0.50 Din več.

Ker taksni zakon v točki 1 tarifna post. 99 a našteva „gledališke predstave prosvetnih društev“, ki da imajo plačevati 20% takso, tedaj se vsiljuje vprašanje, kakšna je razlika med vaško čitalnico in (vaškim) prosvetnim društvom? Za samo čitanje ne more biti takse.

III. Ono društvo, ki hoče ob prireditvi kake razstave, sejma, ljudske veselice ali zabave točiti alkoholne pijače, mora začasno vložiti prošnjo pri okrajnem glavarstvu za tako dovolilo. Kolek znaša za državo 105 Din, za banovino pa 100 Din. Če tako dovolilo prejme, naj ga odda pristojni finančni kontroli s posebno novo prošnjo za podelitev točilne pravice po tarifni post. 62 taks. zak. Kolek na prošnjo 5— Din. Ob podelitvi in ukoriščanju take točilne pravice pa bo treba plačati še posebno takso 200 Din. Zato naj

se taka dovolila išče le ob prireditvah večjega formata na pr. če krajevni krčmarji tega posla sami ne zmagajo ali kjer to narekujejo posebne prilike.

IV. Tombole se odslej ne dovoljujejo, pač pa srečolovi, toda v silno skrčenem obsegu. Za dovolitev je treba vsaj kake dva meseca prej zaprositi ministrstvo za kmetijstvo, naštetih število srečk, vrednost srečk ter izjaviti kakšni bodo dobitki — stvarni ali denarni. Če je za dobitke denar, tedaj je plačevati po tar. post. 99 č še 25 % od izžrebanih dobitkov. Veliko bolj zabaven je takozvani ribolov, ki ni zavisen od sreče in ne podlega loterijskim predpisom ter taksam. Kdor proti predhodnemu plačilu pomakne trnjek v zastrt kot, mu sme skrivalec obesiti jurja na trnjek — če se društvu to seveda izplača.

Prirejanje srečolovov brez dovolila ali prekoračenje izdanega dovolila je kaznivo.

V. Kinematografi prav tako plačujejo 20 % takso poleg 5 % kontrolne takse, vrh te pa še 4 % banovinsko takso od vrednosti vstopnic.

Na ostale prireditve, ki so podvržene državnim veselični taksi, pobira banovina 40 % doklado.

VI. Plesnih prireditev ne omenjamo več nego v toliko, da so podvržene banovinski davščini, ki jo pobira županstvo poleg banovinske takse za prekoračenje policijske ure.

Ob tej priliki bi glede plesnih prireditev pripomnili samo to, da jih celo gostilničarji smatrajo za konkurenčno sredstvo in vabo. Banska uprava zahteva od svojih podrejenih organov, naj plesne prireditve, četudi samo slučajnostne, strogo nadzirajo in da se morajo takse vselej plačevati, kadar se ljudje zbirajo in dohajajo radi zabave s plesom. Pri tem ni važno, če je prireditev plesa plakativna ali ne. Banska uprava je mišljenja, da baš nedeljski plesi v podeželskih gostilnah dajejo neizbežno priliko za čezmerna popivanja in veseljačenje ter zapravljanje težko zasluženega denarja. Pravi, da se taki plesi pogosto vrše v tesnem, z dimom in alkoholom prepojenem ozračju, so radi tega zdravju škodljivi

in naj se z energičnim predpisovanjem takšna nezdrav pojav v narodu odpravi.

S to naredbo, ki jo je izdala banovina dne 14. novembra 1930., se prav jasno pokazuje, kje je treba nalogati takse in kje jih je treba zniževati, če ne že naravnost ukinjati. S tem nikakor ni naš namen izražen, naj se krčmarje materijelno udarja, pač pa naj se zdrava, za narod in državo koristna prosveta z vsemi ugodnostmi podpira.

Plakati — letaki, reklamne takse. V tar. post. 8 taksnega zakona je določeno, da je za vse objave zaradi materialne koristi, ki se pilepljajo ali pritrjujejo na okna, zidove, vrata itd. za vsak izvod ne glede na format plakata po 1.— Din.

K tej tar. post. pa je po § 70 banovinskega proračuna za 1935/36 pobirati še 50 % banovinsko doklado, torej po 0.50 Din.

Vsled določb v točki 3 čl. 38 Taksnega in pristojbinskega pravilnika tej taksi niso zavezane posmrtnice, plakati političnega značaja, in take objave raznih družb, ki nimajo spekulativnega značaja, najsi se pilepljajo ali pritrjujejo na razne predmete. Istotako niso zavezane tej taksi objave državnih in državno privilegiranih gledališč samo za njih prireditve. Objave o prireditvah drugih korporacij in družb v lokalih državnih in državno privilegiranih gledališč pa so zavezane tej taksi.

V nekem konkretnem primeru pa je Dravska finančna direkcija že odločila, to pa ob priliki gostovanja kr. dramskega gledališča iz Ljubljane na deželi, da so tudi taki plakati prosti takse in to vsled naredbe od 18./2. 1935 številka 25764 Ministrstva financ, ker se gledališče ne more smatrati kot ustanova s spekulativnim značajem. To nam je važno vedeti vsaj v vseh onih primerih, kadar bodo člani kr. dramskega gledališča morda tu pa tam prišli na gostovanje, kakor je bil to že večkrat slučaj.

Prav tako je važno vedeti, da plakati, ki gredo iz rok v roke, ne podleajo tej taksi, toda če jih kdo pritrdi na razne predmete, podleajo taksi.

Če se pa objave, plakati, reklame nosijo po mestu (najbrže po kraju) tedaj podlegajo taksi 20 Din in 10 Din banovinski dokladi.

Svetlobne reklame, kakor reklame stalnega značaja, za naše organizacije ne pridejo v poštev. Kjerkoli bi hoteli delati reklame stalnega značaja, to je na deski ali pločevini naslikane ali na zid pleskane, zapadejo te posebni taksi, ki se ravna po velikosti letno: izpod pol kvadratnega metra 60—Din, od pol do onega kvadratnega metra 120—Din, nad en meter 240—Din in nad 4 kvadratne metre 500—Din. K tem vsotam je vsakokrat priračunati še 50% banovinsko doklado.

Te takse se plačujejo s posebno takse prosto prijavo pri finančni kontroli ali davčni upravi. Koleki se na dotični prijavi prilepajo in uničujejo.

Za objave in reklame te vrste, če se izvešajo v železniških vozovih, parnikih, tramvajih, v avtobusih, javnih zgradbah, restavracijah, hotelih in vrtovih, se plačuje le desetino te takse.

Za naša društva so najvažnejši navadni plakati, ki podlegajo taksi skupno 150 Din. Ker je taksa sama na sebi že dovolj občutna, je pa treba plakate smiselno razvešati. Zelo priporočljiva za izvešanje so izložbena okna, kjer se plakat ne zmoči in tudi drugače ne uniči. Trgovini naj bo v ponos, če izveša plakate ali reklame prosvetnega značaja v svojih izložbah.

Vselej, kadar je društvo v svesti, da plakat podlega reklamni taksi, je

priporočljivo, da že ob naročilu sporoči dotični tiskarni naj le-ta sama opremi plakate s predpisano takso in jo ob tiskanju pretiska. Če se to ne zgodi, tedaj je v smislu točke 7 člena 38 že omenjenega taksnega pravilnika vložiti pismeno prošnjo na davčno upravo, če je v kraju finančna kontrola pa na to, da le-ta prežigosa naknadno prilepjene koleke. Za tako prošnjo ni treba plačati nikake takse.

V vseh posebnih in kočljivejših vprašanjih naj se društva obračajo na zvezo, toda pravočasno. Menimo pa, kdor to pazno prebere, ne bo zadel ob določila taksnega zakona.

Svetlobne reklame, bodisi s pomočjo projekcije (na diapozitivih na pr. s tušjem spisane steklene ploščice), podlegajo prav tako taksi, kakor jo zgoraj omenjamo in sicer letni taksi. Teh svetlobnih reklam pa najbrže v naših društvih ne bo, pač pa se jih redoma vidi v kinematografih po mestih.

Če taksa po 1—Din in po 50 par ni prilepljena, je kazen trikratna, poleg takse za obsodbo, ki znaša najmanj po 30—Din. V vseh drugih primerih je kazenska taksa 10 kratna.

Morda je še važno določilo zadnjega odstavka čl. 16 Zakona o tisku, ki glasi: „Na privatna poslopja in ograje se ne smejo prilepljati nikakršna naznanila, če lastnik tega ne dovoli.“

Finančne oblasti obdolžijo vedno onega, na čigar objektu je netaksirana reklama izvešena. Ta pa ima pravico pritožbe.

Katoličani in film

Na polju kinematografije so brezdvoma najbolj agilni belgijski katoličani. Njihov Centre Catholique d'Action Cinematographique beleži precejšnje uspehe. Ko je zboroval zadnji mednarodni katoliški kongres v Belgiji, so z veseljem pozdravili zastopniki katoličanov novo gibanje katoliških krogov na polju filmskega vprašanja. Ena misel se je predvsem poudarjala, da so katoličani prepozno sprejeli to velesilo, katera v današnjih dneh pretresava svet, ga obvlada, toda žalibog na principih, ki so

nasprotni božjemu poslanstvu. Jasno dejstvo je, da tu ne pomaga veliko govoriti in veliko tožiti, temveč z energično roko začeti s pozitivnim ustvarjanjem.

Preveč dobro vemo, kako neizmerno težko je nam katoličanom uveljaviti vpliv nad filmsko industrijo. Končno se je moralo maščevati, da smo pustili to cvetko, ki raste že nad 30 let na prosvetnem polju, neopaženo in nekultivirano. Tako stojimo danes pred zapovedjo, posvetiti vse sile tej panogi in podati roko katoličanom vseh pokra-

jin, da rešimo kar se rešiti še da. Pri nas je filmska produkcija v povojih. Bore malo filmov je zraslo na naših tleh, zato smo odvisni od finančno močnejših držav. Šele v filmu je človek dobil možnost, da govori k sočloveku brez ozira na to, kake barve je, kateremu narodu pripada, kje je tekla njegova zibelka in kakšna je njegova govorica. Lahko trdimo, da je govorica filma najbolj človeška govorica t. j. govor slike, katere ne more tudi zvočni film povsem zatajiti. Le na ta način je mogoče, da je film postal tako internationalen, tako čustveno človeški, da ga pri njegovem pohodu skozi kontinente, države in mesta ne more nihče ovirati. Svet za njega ni prevelik, kajti on govori človeško. Dejstvo je, da je prvovrsten film povsod dobrodošel brez ozira na to ali je njegov oče Rus ali Amerikanec.

To so nekatere misli, ki so vzbudile odločilne kroge v katoliški Cerkvi, da so začeli povsem drugače soditi o tej velesili. Ni možno več prezreti te govoreče sile, ki govori z vsem narodom sveta. Nauk evangelija mora priti tudi tukaj do veljave. Les Etudes je v svoji številki od 5. septembra 1933 priobčilo 10letno bilanco radia. Kdo pa upa objaviti bilanco 30 letnega kina in filma. Ti moderni nositelji idej so daleko prekosili radio in časopisje, daleko nadkriljuje film knjigo. Le kino more prekoračiti meje držav, ne da bi si nadel nove jezikovne obleke.

Temeljno vprašanje tega problema tvori produkcija. Kakor hitro bodo katoličani imeli vpliv, da se bodo predvajali moralno brezhibni filmi in versko neoporečni, je glavno vprašanje rešeno. Pogoj pa je, da bo njihov pohod pospešil, da so v tehničnem oziru na višku. Zato pač moramo pozdraviti katoliško filmsko organizacijo v Belgiji, ki si je postavila kot svojo življenjsko nalogo, dobiti vpliv na filmsko produkcijo in to po vseh deželah, v industrijskem in kulturnem oziru.

Tudi za nas Jugoslovane in katoličane je to vprašanje prav tako važno. Pomislimo le, da je pri nas 336 kino podjetij z 246 zvočnimi aparaturami. Samo naša banovina ima 43 kino gledališč, v katerih je nad 10.000 sedežev. Žal, da je dobrih filmov pri nas razmeroma malo. Zlasti pa smo v Ljubljani v tem oziru na zadnjem mestu. V naši državi je bilo izdelanih v preteklem letu 107 filmov, dočim smo jih iz tujine dobili 639. Ameriški film ima pri nas prvenstvo skoro 60%, temu sledi nemški, nato šele jugoslovanski, ruski, češki, in francoski. Amerikanci so predvsem trgovci in to se pozna tudi njihovem filmu, zato so redki ameriški filmi vzgojni in neoporečni. Ni čuda, da je v Ameriki Katoliška akcija takemu filmu napovedala hud boj. Kadar bodo gledalci prešinjeni pravega duha, takrat bo tudi pri nas odprta pot boljšemu filmu.

V. Z.

Zvestemu sodelavcu

Člani kat. prosv. društva v Podbrezjah še dobro vedo, kakšen navdušen član in delavec za društvo je bil naš rajni Filip. Radi smo ga imeli in smo vedno težko pričakovali, da je prišel domov, da bi nam zopet kaj povedal in da bi se ob njem pošteno razvedrili. Naša srca so ga zares ljubila, saj nam je bil vsem kakor brat.

Prvikrat je nastopil pri društvu na podbreškem odru kot šestošolec v vlogi viteza pri „Rozi jelodvorski“. Še danes marsikdo ve, s kakšnim zanosom je spodbuljal grofa Strašimira, namah je poslušnila vsa dvorana. „Strašimir, bodi mož,“

je poudaril, da mu je do mozga šlo. — Bodi mož vsak na svojem mestu kot veren kristjan in delavec, to je bila vodilna misel pri vsem njegovem društvenem delu. Lahko rečemo, da je bila prav njegova zasluga, da je društvo, ki je prej bolj životarilo, nanovo oživelo in zacvetelo. Vedno je premišljal, kako bi ga povzdignil in kako bi čim več dobrega nudil Podbrežanom. Igre same mu nikdar niso bile samo za zabavo, iskal je globljega, iskal je jedra, s čimer naj bi se človek pri igri okristil. Saj smo se tolikrat pogovarjali, kaj ima ta ali ona igra dobrega, in celo

pisal je o tem v „Podbreškem glasu“. Napake, ki jih v igri predstavljajo pijanci, goljufivci itd., se gledalcem, če so prav podane, zagnusijo, nasprotno morajo pa plemeniti značaji kar za seboj potegniti vso dvorano, tako je sam napisal. — Kot abiturient je nastopil sijajno v vlogi Gašperja pri Finžgarjevem „Divjem lovcu“. Igral je z gorenjskim ponosom in nam predstavil fanta, ki misli, da sme vse komandirati in ki hoče imeti vse pod oblastjo. To je bila prva predstava v prostoru današnje gasilske dvorane. Koliko je bilo treba dela, da se je skedenj spremenil v primerno dvorano in se napravil primeren oder! In Filip sam je imel pri vsem tem odločilno besedo. — Da bi bil delal med Podbrežani tudi takrat, ko je bil od doma in da bi koristil tudi tistim, ki niso prihajali v društvo, zato je on prvi prišel na to misel, da bi društvo pričelo izdajati svoj lastni list. Namera je bila dana, pa se je uresničila. On sam je bil glavni delavec pri „Podbreškem glasu“. V njem je marsikaj lepega Podbrežanom napisal. Iz vseh njegovih člankov odseva ena želja: da bi bili res vsi Podbrežani verni kremeniti značaji. Takrat, ko smo z listom začeli, pač ni slutil, da bo deseta številka tega lista pisala o njegovi smrti. — Filipovo delo je bila tudi proslava 20letnice Izobraževalnega društva dne 18. avg. 1930. Z njo je hotel dati društvu novega podviga in življenja, kar naj bi pospeševalo pravo krščansko življenje med člani društva in tudi med drugimi.

Njegovo delo pa ni bilo samo pri igrah, povsod je iskal stikov s člani

bodisi na sestankih ali pa v zasebnih pogovorih. Kar je enkrat spoznal za pravo, to je držal in zagovarjal brez ozira na desno in levo. Kadar smo prišli skupaj na sestankih in smo se pogovarjali o perečih vprašanjih, največkrat o vprašanjih, ki zadevajo našo vernost, je pač hotel oznanjati nedoumljivo bogastvo Kristusovo in s svojimi ideali osrečiti čim več mladih src. Saj so bili sestanki z njim res lepi in dobri. Njegova beseda je bila jasna in prikupljiva. Včasih nam je tudi kako grenko povedal. Povsod je zahteval red in disciplino. V vse prireditve je hotel spraviti čim več jedra. Kako se je na pr. navdušil za „Slehernika“, katerega je režiral in naučil tako lepo, da so bili vsi gledalci ganjeni in presunjeni. Zadnje leto pred ukinitvijo društva je bil izvoljen za podpredsednika društva. Letos je tudi že sprejel slavnostni govor na proslavi 70letnice našega gospoda župnika. Pa so rajši g. župnik govorili za slovo ob njegovem grobu, ker je odšel od nas kar na hitro — brez slovesa.

Filip, v imenu vseh članov, hvala za vse Tvoje bodrilne besede, hvala za ves Tvoj trud, hvala tudi za ves Tvoj smeh in za pesem, ki nas je tolikokrat spremljala. Zbirali smo se na nedeljskih izletih, pri sestankih, pri skušnjah in povsod nas je spremljala pesem. Ti si zapel najprej in drugi smo poprijeli. Kdor je enkrat prišel v Tvojo družbo, je moral biti vesel in je moral pustiti vse križe in težave ob strani. Vtisnil si, Filip, vsemu društvu svoj pečat in upamo, da Tvoje delo ne bo zastoj.

(*Podbreški glas*)

Knjižnica

Obenem s 450 prosvetnimi društvi so se zaprle književne omare tudi okrog 300 knjižnicam. V tej dobi so se smele nemške knjižnice nemoteno odpirati na slovenski zemlji, slovenska knjiga se ni smela izposojati. Toda nova doba je zavela in knjižnice so zopet odprle svoje omare. Ena prvih nalog vsakega knjižničarja je, da skrbi, kako bo vrzel, ki je nastala med 17. febr. 1933 ter 19.

julijem 1935 spopolnil. Dvakrat težka je ta naloga sedaj, ko je režim zapustil tudi žalostne razvaline ne samo na kulturnem, temveč tudi na gospodarskem polju. Naše hranilnice, ki so vsako leto darovale gotov delež za knjižnice, so brez denarja. Kako dobiti torej novih virov za nabavo knjig? Brez dvoma bo ena prvih prireditev v obnovljenem društvu ta, da bo šel čisti del dobička za

knjižnico. Knjižničar naj pomisli ali bi sedaj bolj potegnila dobra igra, ali druga prireditev kot n. pr. predavanje s skioptičnimi slikami o Evharističnem kongresu in s filmom. Ljudje namreč zelo radi gledajo te slike in vzbujajo lepe spomine in marsikateri dinar bi padel za knjižnico. Knjižničar pa bo tudi pregledal svoje čitatelje in jih dal na tehtnico, če bi morda ta ali oni ne priskočil s kakim kovačem na pomoč. V kraju je morda tudi premožnejši občan ali podjetnik, tovarnar h kateremu se bo treba potruditi in pritisniti na kljuko za prispevek za knjižnico. Tu pa tam se bo morda dobil prijatelj knjige, kateri je med tem časom sam zbiral knjige, ki so izšle, morda bi ta dar odstopil knjižnici. Sledeče knjige bi Vam svetovali, da jih nabavite za svoje knjižnice: Keller P.: Huber; Golec: Kruci; Kolenc F.: Krvave zarje; Ulaga Dr.: Knjiga o sportu; Dr. A. Slodnjak-Levstik: Martin Krpan; Dr. A. Slodnjak Gregorčič: Izbrane pesmi; Petruška R.: Popotne pesmi; Prof. Krošelj: Zgodovina trgovine s kratkim orisom obče zgodovine; Župančič: Slehernik; Dr. Jeraj J.: Naša vas; Lichtenberger A.: Hlačkova sestra; Lavrenčič J.: Pastir z belo ptico; Magajna B.: Graničarji; Zorec I.: Stiški svobodnjak; Dr. Kocbek-Sašelj: Slovenski pregovori; Sovre A.: Dnevnik cesarja Marka Avrelija; D. J. Jurkovič: Mala kraljica noči; Gaspari O.: Oče naš; Crompton R.: Bravnov najmlajši; Rehar R.: Vipavske povesti; Slodnjak A.: Pregled slovenskega slovstva; Bunin I.: Gospod iz San Franciska; Kranjec M.: Sreča na vasi; Bolhar A.: Anton Bezenšek; Lukman F.: Martyres Christi; Ing. M. Šušteršič: Naš lov; Dr. H. Lawrence: Sinovi in ljubimci; Kranjec M.: Os življenja; Čošič D.: Pokošeno polje; Lufols M.: Gumijeve plantaže; Suderman H.: Mačja brv; Dr. M. Opeka: Iz mojih rimskih let; Rene B.: Čudovito življenje Honoreja Balzaca; Javornik M.: Pomlad v Palestini; Milčinski F.: Humoreske in groteske; Čop M.: Izbrano delo; Dr. R. Andrejka: Po lepi Sloveniji; V. Gaberc Gaberski: Brez slave. Spomini na svetovno vojno; Ribičič D.: Kralj Honolulu.

Pri izpopolnjevanju naših knjižnic

se bomo zlasti ozrli na bogata izdanja naše Jugoslovanske knjigarne, ki izdaja v svojih knjižnih zbirkah letno nad 20 prvovrstnih, pa tudi krasno opremljenih knjig.

Da pomagamo pri izbiri, navajamo vse knjige njenih knjižnih zbirk počenši s 1. januarjem 1933 do danes.

Leposlovna knjižnica. Leto 1933: Mauriac, „Kačja zalega“, roman, str. 216. — Jo van Ammers-Küller, „Upornice“, roman, str. 373. — Turgenjev, „Plemiško gnezdo“, roman, str. 224. — Undset, „Kristina, Lavransova hči“, II. del, Žena, roman, str. 533. — Vse štiri knjige skupaj Din 234.—, pri obročnem plačevanju po Din 19 50 mesečno.

Leto 1934: Timmermans, „Pieter Bruegel“, življenjepisi roman, str. 330. — Kranjec, „Pesem ceste“, roman, str. 181. — Munthe, „San Michel“, spomini znamenitega zdravnika, str. 450. — Undset, „Kristina, Lavransova hči“, III. del, Križ, roman, str. 559. — Vse štiri knjige skupaj Din 234.—, pri obročnem plačevanju Din 19 50 mesečno.

Leto 1935: Kaye-Smith, „Konec Alardov“, roman, str. 425. — Lagerlöf, „Klara Gulleborg“, roman, str. 270. — Dickens, „David Copperfield“ I. del, roman. — Naročnina: mesečni obrok Din 15.—, s poštino Din 16.—.

Vse knjige so vezane v polno platno in se nahajajo v ščitnem kartonu.

Ljudska knjižnica. Leto 1933: Prus, „Faraon“ III. del, roman, str. 251. — Elster, „Sodnikova hiša ob fjordu“, roman, str. 374. — Turgenjev, „Lovčevi zapiski“ I. knjiga, roman, str. 205. — Vse štiri knjige skupaj Din 186.—, pri obroč. plačevanju mesečno Din 15 50.

Leto 1934: Turgenjev, „Lovčevi zapiski“ II. knjiga, roman, str. 224. — Streuwels, „Hlapec Jan“, roman, str. 172. — Sienkiewicz, „Križarji“ I. del, roman, str. 411. — Claes, Beloglavček“, roman, str. 203. — Vse štiri knjige skupaj Din 186.—, pri obročnem plačevanju mesečno Din 15 50.

Leto 1935: Dorgelès, „Leseni križi“, vojni roman, str. 274. — Svensson, „Mesto ob morju“, mladinski roman. — Izideta še: Deledda, „Golobi in jastrebi“, roman. — Sienkiewicz, „Kri-

žarji" II. del. — Naročnina: mesečni obrok Din 12.—, s poštnino Din 13.—.

Vse knjige so vezane v polno platno in se nahajajo v ščitnem kartonu.

Zbirka domačih pisateljev. Leto 1933: Pregelj, „Simon iz Praš“, Izbrani spisi VIII. zvezek, str. 218. — Levstik, „Kritični spisi“, Zbrano delo V. zvezek, str. 477. — Erjačec, „Spisi iz prirode“, Zbrano delo I. zvezek, str. 263. — Vse tri knjige skupaj Din 162.—, pri obročnem plačevanju mesečno po Din 13:50.

Leto 1934: Pregelj, „Tolminci“, Izbrani spisi IX. zvezek, str. 383. — Erjačec, „Domače in tuje živali v podobah“ I, Zbrano delo II. zvezek, str. 299. — Bevk, „Ljudje pod Osojnikom“, „Krivda“, romana, str. 318. — Vse tri knjige skupaj Din 162.—, pri obročnem plačevanju mesečno po Din 13:50.

Leto 1935: Pregelj, „Otroci sonca“, Izbrani spisi X. zvezek, str. 335. — Izideta še: Bevk, „Kresna noč“, „Vihar“, romana, Izbrani spisi-II. zvezek. — Levstik, „Zbrano delo“ VI. zvezek. Naročnina: mesečni obrok po 10.—, s poštnino Din 11.—

Vse knjige so vezane v polno platno in se nahajajo v ščitnem kartonu.

Kosmos, zbirka poljudno-znanstvenih spisov. Leto 1933: Mattanovich, „Elektrotehnika“ I. del, str. 163. — Ložar-Vodnik, „Antologija sodobne slovenske lirike“, str. 242. — Kos, „Zgodovina Slovencev od naselitve do reformacije“, str. 256. — Vse tri knjige skupaj Din 193:50, pri obročnem plačevanju mesečno po Din 11.—

Leto 1934: Bilimovič, „Uvod v ekonomsko vedo“, str. 200. — Izide še: Stele, „Umetnost zapadne Evrope“. — Obe knjigi skupaj Din 132.—, pri obročnem plačevanju mesečno po Din 11.—.

Leto 1935: Fersman-p. Žurga, „Iz življenja kamnov“, str. 232. — Izideta še: Bohinec, „Naša zemlja“. — Matta-

novich, „Elektrotehnika“ II. del. — Naročnina: mesečno po Din 12.—, s poštnino Din 13.—.

Vse knjige so vezane v polno platno in se nahajajo v ščitnem kartonu.

Opozarjamo pa društva oz. knjižnice, da pri sedanjem gospodarskem položaju ni mogoče zahtevati od naših založnic kakršnihkoli posebnih in izrednih ugodnosti, kakor so izjemni popusti, brezplačne knjige itd. Pač pa ima vsaka knjižnica, če se naroči n. pr. vsaj na eno knjižno zbirko Jugoslovanske knjigarne, 25 % popust na knjigotrško ceno vsake knjige iz njene založbe (razen šolskih knjig). Jugoslovanska knjigarna pošlje na zahtevo brezplačno prospekt knjižnih zbirk za tekoče leto ter razne sezname knjig. Zahtevajte tudi, da vam pošilja brezplačno svoj „Vestnik“, ki vas bo najbolje poučil o njenih knjigah!

Ljudska knjižnica v Ljubljani

Ljudska knjižnica v Ljubljani ima nekaj knjig po več izvodov. Te knjige je pripravljena urediti v potujočo knjižnico, katera bi potovala od kraja v kraj. Potujoča knjižnica bi obsegala 25 knjig, za katero bi društvo plačalo 25.— Din izposojevalnine. Knjižnica bi se mudila v vsakem kraju vsaj mesec dni. Ako se javi katero Prosvetno društvo, ki je revno in si samo ne more nabaviti novejših knjig, je Ljudska knjižnica pripravljena na ta način pomagati. Istočasno priporočamo tudi društvenim delavcem na deželi, kakor tudi knjižničarjem, da obiskovalce obveste, da dobijo knjige tudi v Ljudski knjižnici v Ljubljani za daljšo dobo na deželo. Knjige se tudi pošiljajo po pošti. Izposojevalnina posameznih knjig za deželo za tri tedne 1 do 2 Din. Zlasti pa duhovščina lahko sega po novejši, ne samo slovenski, temveč tudi nemški literaturi.

Naše prosvetno delovanje

Naša prosvetna društva na deželi in v mestih so na prosvetnem polju, kakor tudi glede vzgoje našega ljudstva, zelo veliko storila. To so neprecenljive zasluge za naš narod, kateri

bi bil danes brez teh društev plen neslovensko orijentiranih izkoriščevalcev. Tako pa so prosvetna društva vzgojila med narodom značaje, ki niso klonili ne pod pritiskom germanske soldateske,

pa tudi v naši državi ne pod pritiskom neljudskih režimov.

Razumljivo je, da je vse to delo treba sedaj, ko so društva obnovljena, nadaljevati in še spopolnjevati, zlasti še, ker so bila sedaj izgubljena tako dragocena leta.

Mnenja pa smo, da delovanje prosvetnih društev samo s tem programom in načinom še ni dovolj popolno. To sicer vedo tudi posamezni funkcionarji v teh društvih, kateri sami iščejo navodil za razširjenje običajnega delokroga, ki je obsegal igre, predavanja, deklamacije, zabavne in družabne večere s prav pestrimi programskimi točkami. Vse to bo seveda še nadalje moralo ostati v načrtih društev, ker je koristno in tudi ljudem ugaja.

Vse to so same točke, s katerimi društvo hoče na narod vplivati v vzgojnem in prosvetnem smislu.

Pa se tudi društvo lahko marsikaj uči med ljudmi. V tej zvezi je namreč treba vedeti, da je tudi izven delovnega območja društvenega odbora na vasi polno kulturnih vrednot, ki so raztresene in deloma celo prezirane. Prosvetna društva bi morala imeti pregled nad vsemi kulturnimi dobrinami, ki so med narodom. V tej zvezi bi bilo prav, da posamezna društva prouče v svojem območju vse kulturne spomenike, ki so skupna last, ali pa tudi last posameznika. Te kulturne vrednote je treba varovati, da se ne porazgube in uničijo. V tej zvezi pomislimo samo na vrednost slik na raznih vaških spomenikih, stavbah, drevesih in na drugih najrazličnejših mestih. Pomislimo na prekrasne slike, ki se še tu in tam najdejo po naših kmečkih domovih in ki polagoma zginjajo morda le za par dinarjev iz področja tega prosvetnega društva ali pa jih lastnik celo sam prezira, skrije sam v kot v podstrešje ali pa jih prepusti na razpolago otrokom, ki seveda delo kaj kmalu uničijo. Koliko je po naših naseljih takih vrednot, ki so čisto prezrte! Pa jih mora nekdo imeti v evidenci! Vsi ti spomeniki so sestavni del naše vaške kulture, katero je treba temeljito poznati in vrednote tudi braniti. Nič ne vsiljujmo prej kakih kulturnih nadomestkov, dokler ne poznamo dovolj

lastnih in dokler niso te dobrine ohranjene in dobro vzdrževane! V ta namen je treba skrbeti tudi za primerna sredstva, katera naj si preskrbi društvo ali samo, ali pa potom zvez pri krajevnih in drugih oblasteh.

O zadevi bomo še pisali.

(„Gorenjec“)

Tudi društvena naloga!

Po naših krajih je polno prelepih cerkva, kapel, vaških znamenj in drugih javnih stavb. Čeprav so taka znamenja na videz brez kakega večjega umetniškega pomena, imajo za vaško ali farno skupnost vendar le velik pomen v enem ali drugem smislu. Vse, kar je glede umetnosti ali zgodovinskega pomena navezано na take stavbe ali spomenike, je spadalo v delokrog prednikov in njihovega življenja. Vse to pa morajo verno varovati tudi njihovi potomci radi spomina ali drugih namenov, radi katerih so bile stavbe grajene. Da so pri tem izvzete vse one stavbe in naprave, s katerimi se slovenski narod nikakor ne more ponašati ali pa so mu celo v sramoto radi njegove lastne krivde, to se menda samo po sebi razume. Pa še pri takih stavbah je treba, predno se jih odstrani, dobro pomisliti, če naj ravno slab vzgled morda ne bo varuh sedanjih rodov, da ne krenejo na napačna pota. Vse te in slične javne stavbe je treba imeti v evidenci in zanje tudi primerno skrbeti. Pri proučevanju teh stavb bomo marsikdaj našli tudi prav lepe misli, katerih nobena sodobna umetnost ne bo mogla spodriniti, kajti včasih so imeli ljudje več časa za razmišljanje in so radi tega nastale tudi umetnine trajne vrednosti, ki so nam še danes lahko za vzgled. Varujmo zato naše spomenike in učimo se iz njih lepih stvari, ki naj se pri novih delih ozirajo tudi na našo starodavno kulturo! Če je kdo na vasi pozvan, da se briga za take spomenike, tedaj so za to pozvana prosvetna društva. To je toliko bolj potrebno naglašati, ker je bila vzgoja našega naroda pod zadnjimi režimi le preveč grobo izpeljevana in ni vzgajala med mladino v šolah čuta za našo staro kulturo. Brez te pa ni naroda sredi evropskih

narodov in kdor tako dela, ta uničuje svoj narod prav zavedno.

Pri stavbah pa se je ozirati tudi na privatne stavbe. Na njih vzdrževanje seveda ne more imeti nobeno društvo takega vpliva kot na javne stavbe. Vendar je treba tudi njim posvečati mnogo pozornosti. Koliko je prav lepih stavb, ki niso samo praktične, ampak tudi lepe umetnine. Le pojdimo po gotovih okoliših in našli bomo kar zaokrožene pokrajine, kjer so bile stavbe delane po določenih osnovah. Tako imamo tipične gorenjske hribovske hiše, kozolce, skednje in druge stavbe. Te stavbe tvorijo celoto v obliki posestva ali tudi cele vasi. Pa vsa ta naša dela niso še dovolj proučena, ne z gospodarskega, ne umetniškega stališča. Koliko pobud se dobi pri takih stavbah zlasti še če se jih primerja stavbam v drugih krajih! Trud in znoj in narodni obstoj je navezan na take stavbe in tudi umetnost v njih se ne sme prezirati. Prosvetna društva bi morala imeti vse, kar se tiče takih stavb, v evidenci in kar je za narod pomembnega bodisi radi spomina ali njegovega napredka — vse to preceniti in izrabit.

Na naših poslopih so tudi razni okraski. Pri tem ne mislimo samo na prelepe nageljne in druge cvetlice na naših oknih, ampak na vso prelepo ornamentiko, ki je skrita na naših domovih in gospodarskih poslopih. Koliko umetnin je v njih skritih, ki še niso nikjer obelodanjene in so vendar naša last. Vse to je treba spraviti na dan in to umetnost tudi pokazati svetu. To je toliko bolj potrebno, ker nas zelo nekateri naši rojaki kaj radi blatijo, češ da mi nimamo svoje lastne kulture, ampak da smo kar slepo posnemali tujo kulturo. Tako pa zginevajo naši kulturni zakladi vsako leto čim bolj se tudi naše zgradbe racionalizirajo radi katastrof ali drugih vzrokov. In vendar je na takih stavbah vse polno umetnosti in tudi pomenbnejših dogodkov, ki so vredni, da se jih zabeleži v naše časopise, ki se pečajo z narodovim dejanjem in nehanjem. Dekoracija oken, vrat, balkonov, ostrejšij ali kje na tramovih skriti spomeniki so

naša narodna last in dokaz naše visoke kulture. Prosvetna društva naj skrbe, da se te umetnosti ne prezira, ampak času primerno goji in spopolnjuje. Tako se bomo izkazali tudi hvaležne svojim prednikom, ki so nam gradili prelepe domove morda v še hujših težavah, kakor pa mi danes živimo.

(*Gorenjec**)

Prosvetni tabor na Stopnem

Škocijan pri Mokri, 2. sept.

Krasen poletni dan je priklical iz bližnje in daljnje okolice veliko množico prijateljev slovenske katoliške prosvete na Stopno, prijazen griček med Škocijanom in Bučko, kjer se je v nedeljo 1. septembra dopoldne vršil velik prosvetni tabor. Prišlo je nad 2500 ljudi iz domače fare, Št. Jerneja, Kostanjevice, Bučke, Rake, Šmarjete, Bele Cerkve itd., vsi zato, da manifestirajo svoje veselje nad obnovljeno kat. prosveto in da dobijo novih smernic in novega navdušenja za izobraževanje našega ljudstva.

Pridni domačini so več dni žrtvovali, da so pripravili in okrasili prostor za tabor. To se jim je zelo posrečilo in zaslužijo za to vse priznanje in pohvalo. Večer pred taborom so zažgali velik kres, pritrkavali in pokali, vse v znak, da se je približal slovesni dan.

V nedeljo 1. sept. se je še solnce razveselilo; s svojo lepoto in toploto je še povelečevalo veliki dan in izvabilo velike množice na prijazen griček. Ob 10 je bila sv. maša z ljudskim pejem. Takoj za njo se je pričel tabor. Domača in šentjernejska godba sta igrali nekaj komadov. Nato je začel tabor predsednik zborovanja g. inž. Likar iz Kostanjevice, ki je označil namen tega tabora in pozdravil zborovalce. Nato je dal besedo glavnemu govorniku g. dr. Basaju, ki je v izklesanem govoru podal namene in pota naših prosvetnih društev. Za svoj jasen, navduševalen govor je bil deležen velikega aplavza. Komaj so izzvenele njegove besede, smo pa začuli glasove kostanjeviškega moškega pev. zbora, ki je zapel tri domoljubne pesmi. Nazadnje so domači igralci pod vodstvom abiturienta Peterlina prav tako na pro-

stem uprizorili za to priliko zelo primeren komad, srednjeveški misterij Teofil. Vsi igralci so res lepo in z občutkom podali svoje vloge, Marija z Jezuščkom in pridigar bodo pa posebno ostali v spominu. Uprizoritev tega misterija ob tej priliki je načelnega pomena! Himna Povsod Boga, ki sta jo zaigrali združeni godbi, je zaključila zelo uspeli tabor.

Bog daj, da bi se plameni navdušenja s tega tabora prenesli v naše domove in dvorane, da bi tu dalje gorili in razsvetljevali ter ogrevali naš narod, posebno našo mladino!

Novo življenje

(Cerklje na Gorenjskem)

V nedeljo 25. avgusta smo tudi pri nas otvorili novo dobo prosvetnega življenja. Po skoro 3 letnih neprosto-voljnih počitnicah se je vršil občni zbor s primerno vnanjo slovesnostjo. Popoldne ob 2 so zbrali naši stari veterani mladino zunaj vasi, jo uvrstili v sprevod in v mogočnem pohodu, na čelu zastave, cerkvena godba, narodne noše, korakali skozi vas k popoldanski službi božji. Po slovesnosti v cerkvi, je krenil sprevod v prosvetni dom, kjer nam je šenčurski g. župnik Franc Vavpetič v lepem govoru obrazložil namen prave prosvete. Poudaril je, da društveni pri svojem društvenem delu ne smejo iskati samo zabave, ampak predvsem umsko in srčno izobrazbo. Po govoru se je vršil občni zbor, kjer je bila gotovo najvažnejša točka volitev novega odbora, kateri se je menda prav posrečeno izbral. Občni zbor je počastil s svojo navzočnostjo tudi g. dekan Franc Dolinar, ki ima ne malo zaslug, da se je Slov. kat. izobraževalno društvo

pred 30 leti ustanovilo in si z njegovo velikodušno podporo zgradilo mogočno prosvetno ognjišče. Fante in dekleta v fari prosimo, da pristopijo k društvu, v kolikor se še niso priglasili. Vse člane društva obveščamo, da bo knjižnica odprta ob nedeljah in praznikih od 1—2 in po kršč. nauku. Društvu želimo uspešnega delovanja.

Življenje v društvih

Kat. prosvetno društvo na Viču, je imelo občni zbor 31. julija 1935.

Kat. prosvetno društvo v Dolu pri Ljubljani, je imelo občni zbor 1. septembra 1935.

Kat. prosvetno društvo na Rovih, je imelo občni zbor 11. avgusta 1935.

Blaž Potočnikova čitalnica v Št. Vidu nad Ljubljano je imela občni zbor dne 11. avgusta 1935 v Ljudskem domu.

Prosvetno društvo Litija, je imelo občni zbor 17. avgusta 1935.

Kat. prosvetno društvo sv. Gregor, je imelo občni zbor 18. avgusta 1935.

Kat. prosvetno društvo Preska, je imelo občni zbor 8. septembra 1935 v društvenem domu.

Kat. prosvetno društvo „Tabor“ Loški potok, je imelo občni zbor 15. septembra 1935 v društveni dvorani.

Kat. prosvetno društvo Škocijan pri Mokronogu, je imelo občni zbor dne 15. septembra 1935.

Prosvetno društvo sv. Mihael pri Šoštanju, je imelo občni zbor 18. avgusta 1935.

Prosvetno društvo Novo mesto je pričelo z rednim poslovanjem. Na svoji prvi seji je kooptiralo v odbor g. Weble Demetrija, advokata v Novem mestu.

Vsebina: Katoliška prosveta obnovljena. — Nova doba, nove naloge. — Zveza fantovskih odsekov. — Mladinski odseki. — Vodstvo dekliških krožkov. — Spored dekliškega večera. — Načelne smernice odrom Prosvetne zveze. — O Krekovi rasti. — Prosvetni večeri 1935-36. — Društva, pozor! — Katoličani in film. — Knjižnica. — Naše prosvetno delovanje.
